

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри к.е.н., доцент
Давиденко І.В. ()
« » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 242 «Туризм»
за освітньою програмою «Економіка та організація туристичної діяльності»

на тему: «Особливості використання природно-ресурсного потенціалу
Одеського регіону як фактору розвитку туризму»

Виконавець:

студентка факультету міжнародної економіки
Свіріденко Валерія Дмитрівна

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

старший викладач
(науковий ступінь, вчене звання)

Павловський Володимир Якович

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ	6
1.1 Сутність та класифікація природних ресурсів у туристичній діяльності.....	6
1.2 Характеристика природно-ресурсного потенціалу Одеської області	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО ТАБОРУ «ЕКОНОМІСТ»	25
2.1. Загальна характеристика студентського табору ОНЕУ «Економіст»	25
2.2. Аналіз структури управління та господарської діяльності студентського табору ОНЕУ «Економіст»	31
2.3. Оцінка ефективності функціонування студентського табору «Економіст»	38
РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧОРНОМОРСЬКОГО УЗБЕРЕЖЖЯ ПРИ ПРОЕКТУВАННІ ПРИГОДНИЦЬКИХ ТУРІВ.....	47
3.1. Розробка загальної концепції пригодницького туру із розміщенням у студентському таборі ОНЕУ «Економіст»	47
3.2. Розробка та просування пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю».....	51
3.3. Економічне обґрунтування розробленого туру	57
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми. Оцінка природно-ресурсного потенціалу має важливе значення для розумної організації господарської діяльності на територіях різного рівня та їх оптимізації як за розмірами, так і за структурою. Цей процес сприяє визначенню цінності окремих ресурсів, виявленню різниці в їх доступності на різних територіях, а також визначенню шляхів ефективного використання цих ресурсів і забезпечення збалансованого розвитку окремих територій. Для успішного планування та керування регіональним розвитком туристичної діяльності критично важливо проведення оцінки якісних та кількісних характеристик природних ресурсів.

Актуальність дослідження теми «Особливості використання природно-ресурсного потенціалу Одеського регіону як фактору розвитку туризму» визначається потребою в пошуку нових шляхів розвитку туристичної галузі в регіоні, дослідженням унікальних природних, культурних та історичних ресурсів, які можуть привертати увагу туристів. Зростання інтересу до екологічного та сталого туризму, а також зміни в уявленнях сучасного туриста про відпочинок, спонукають до ретельного вивчення можливостей використання природних багатств Одещини для залучення більшої кількості відвідувачів та підвищення економічної ефективності туристичної галузі.

Аналіз досліджень і публікацій. У наукових кругах України дослідженням різновидів та регіональних особливостей природних ресурсів регіонів здійснювали О. Поступна [2], В. Монастирський [6], Д. Стеченко, І. Безуглий [7], А. Жулавський, В. Гордієнко [8], О. Кіфяк [10], А. Огієнко, М. Огієнко [17], О. Бейдик, І. Волкова [18], В. Руденко, С. Руденко [20] та інші. Аналіз природно-ресурсного потенціалу, економічних можливостей та інших факторів, що впливають на розвиток туристичної індустрії Одещини розглядали в своїх працях В. Герасименко [27], С. Шушулков [28], О. Ніколаєва [30], Л. Полетаєва, Т. Сафранов [35], О. Попова [37] та інші. Проте недостатньо

висвітлені концептуальні засади створення та розвитку туристичного потенціалу Одеської області.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у критичному аналізі природно-ресурсного потенціалу Одеської області, визначення її місця у загальній структурі туристичної індустрії країни та пошуку шляхів для подальшого підвищення рівня розвитку туристичної галузі Одещини.

Завдання дослідження.

- дослідити сутність та класифікацію природних ресурсів у туристичній діяльності;
- надати характеристику природно-ресурсного потенціалу Одеської області;
- визначити особливості функціонування студентського табору ОНЕУ «Економіст»;
- проаналізувати структуру управління та господарську діяльність студентського табору ОНЕУ «Економіст»
- оцінити ефективність функціонування студентського табору «Економіст»
- обґрунтувати можливість впровадження пригодницького туру на базі студентського табору «Економіст»;
- розробити та запропонувати шляхи просування пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»;
- розрахувати економічну ефективність розробленого туру

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є природно-ресурсний потенціал Одеської області

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти розвитку туризму в Одеській області

Практична значимість результатів дослідження полягає в можливості використання отриманих даних та аналізу для розробки стратегій та програм розвитку туризму в Одеському регіоні, що дозволить туристичним компаніям та закладам розміщення ефективно та економно використовувати природно-

ресурсний потенціал області, привертаючи при цьому більшу кількість туристів, розвивати інфраструктуру та сприяти сталому зростанню туристичної галузі в області.

Методи дослідження. У процесі виконання дослідження було використано наступні методи: науково-теоретичний – для дослідження сутності та класифікації природних ресурсів у туристичній діяльності; системного та критичного аналізу – для надати характеристику природно-ресурсного потенціалу Одеської області; аналітичний та статистичний методи – для аналізу діяльності студентського табору ОНЕУ «Економіст»; графічний метод – для візуалізації поданих даних; логічний метод – для узагальнення отриманих результатів дослідження; описовий, прогнозний та розрахунковий метод для створення нового туристичного продукту.

Інформаційною базою дослідження виступили нормативно-правові документи, інформація Одеської обласної державної адміністрації, дані Державної служби статистики України, наукові публікації, звітність студентського табору ОНЕУ «Економіст», матеріали мережі Інтернет.

Апробація результатів наукових досліджень здійснена на IV Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України» у публікації наукових тез «Характеристика природно-ресурсного потенціалу Одеської області» []

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 81 сторінки друкованих аркушів, містить 36 таблиць, 9 рисунків, 5 додатків, список використаних джерел – 43 одиниць.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ

1.1 Сутність та класифікація природних ресурсів у туристичній діяльності

Туризм представляє собою ресурсноорієнтовану галузь економіки. На сучасному етапі дослідження туристичних ресурсів виявляється тенденція до визначення різноманітних факторів, які впливають на їх стан і розвиток. Вчені у своїх наукових працях ретельно аналізують поняття «туристичні ресурси» з точки зору їхньої споживчої вартості, взаємодії, туристичного продукту, туристичного потенціалу, комплексності, рекреаційності та впливу людського чинника.

За визначенням Я. Олійник та А. Степаненко, туристичні ресурси охоплюють усі природні та штучно створені об'єкти [2].

С. Кузик розглядає поняття «туристичні ресурси» як об'єкти природного та антропогенного походження, які можуть бути використані або вже використовуються в туристичній діяльності [3].

У понятійно-термінологічному словнику туристичні ресурси охоплюють природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, а також об'єкти туристичного показу, які можуть задовольняти духовні потреби туристів та сприяти відновленню та розвитку їх фізичних сил [4].

Природні ресурси займають ключове місце серед туристських ресурсів. У наукових дослідженнях існують різноманітні підходи до визначення сутності категорії «природні ресурси», а також принципів їх формування та розвитку. В академічному тлумачному словнику української мови наведено наступне трактування даної категорії: «сукупність матеріальних цінностей (переважно корисних копалин), що є в природі якої-небудь країни, області, місцевості» [5].

Зміни у природокористуванні визначають нові умови, що сприяють удосконаленню трактування терміну «природні ресурси». Цей термін виник та отримав широке використання в 70-х роках минулого століття, але на сучасному етапі розвитку втратив свою практичну значущість в контексті концепції сталого розвитку, яка на сьогодні є пріоритетною.

З розвитком науки і техніки все більше природних умов отримують економічну оцінку та стають частиною природних ресурсів. Ці ресурси розглядаються як елементи, властивості або результати функціонування яких можуть бути використані в туристичній сфері.

В. Монастирський розглядає природні ресурси як різноманіття об'єктів та систем природного середовища, включаючи як живу, так і неживу природу, які оточують людей, та використовуються у суспільному виробництві для задоволення матеріальних і культурних потреб людей і суспільства [6].

Інший науковець, Д. Стеченко вбачає у трактуванні природних туристичних ресурсів природні та природно-технічні геосистеми, об'єкти та явища природи, які мають сприятливі характеристики для рекреаційної діяльності і можуть бути використані для організації відпочинку протягом певного періоду [7].

За висловленням А. Жулавського, природно-ресурсний потенціал представляє собою сукупність природних ресурсів і природних умов, які існують в конкретних географічних межах та забезпечують задоволення економічних, екологічних, соціальних, культурних, оздоровчих та естетичних потреб людини і суспільства [8, с. 1].

Як можна зробити висновок, наразі не існує уніфікованості щодо визначення досліджуваної дефініції навіть у широкому значенні. Попри розповсюджене використання цього терміну, науковці надають йому різне смислове наповнення, різним чином обмежують його межі та компоненти. Деякі автори вважають, що існують тотожні чи однозначні дефініції, такі як «територіальне поєднання природних ресурсів», «ресурсний потенціал»,

«природний потенціал», «екологічний потенціал», «ресурси природно-територіальних комплексів» та інші потенціали (табл. 1.1).

Природний потенціал України визначається різноманітням і сукупністю практично всіх видів природних ресурсів, що відповідають технічним критеріям [18].

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування тотожних дефініцій поняттю
«природні ресурси»

Поняття	Автор, джерело	Визначення
Територіальне поєднання природних ресурсів	В. Паштецький О. Фурдичко [9]	Різні види ресурсів, які розташовані на конкретній цілісній території та об'єднані можливістю фактичного та перспективного спільного використання в рамках єдиного виробничо-територіального комплексу
Ресурсний потенціал	О. Кіфяк [10] О. Крижановська	Сукупність можливостей для ефективного використання ресурсів територій, які вже використовуються або ще не були реалізовані, з метою максимального задоволення суспільних потреб, виражається у формі ресурсного представлення цих можливостей.
Природний потенціал	К. Романчук Ю. Барський [11]	Можливість природних систем генерувати різноманітні продукти, які використовуються в економічній діяльності людей, виявляється за допомогою групи еколого-економічних показників.
Ресурсний капітал	О. Веклич [12] Л. Каганець-Гаврил-ко [13]	Сутність природних ресурсів полягає в їхній здатності внести важливий внесок у збільшення національного багатства протягом тривалого періоду часу, враховуючи об'єктивну необхідність їх відтворення.
Екологічний потенціал	К. Федина [14] В. Брич, Н. Галищ [15]	Достатня кількість та якість природних ресурсів, а також стійкість сприятливих для життя взаємозв'язків у природному середовищі, які забезпечують відновлення постійно порушуваних діяльністю людини станів природи та використовуваних у господарській діяльності природних ресурсів
Ресурси природно-територіальних комплексів	Г. Шевченко [16] А. Огієнко М. Огієнко [17]	Природні ресурси регіону або природно-територіальних комплексів визначаються як усі види природних ресурсів конкретної території, доступних для використання.

Джерело: складено автором на підставі: [9-17]

На основі існуючих природних ресурсів певної території та суспільного потенціалу формується природно-ресурсний потенціал (рис. 1.1)

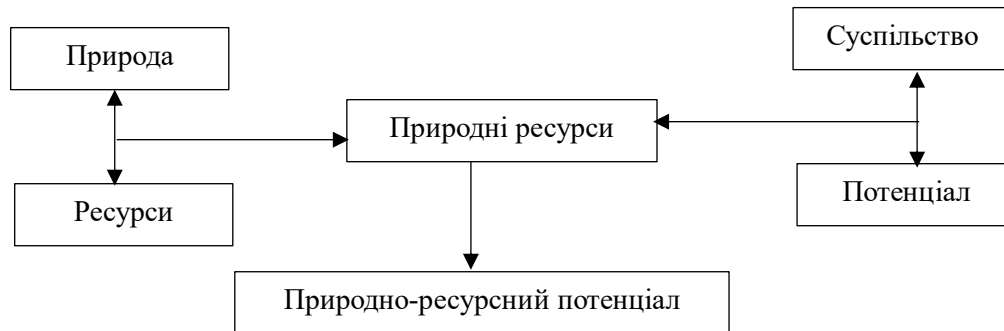

Рис. 1.1. Формування поняття «природно-ресурсний потенціал»

Джерело: систематизовано автором за даними [10; 13]

Потенціал природно-ресурсного комплексу включає в себе природні ресурси та умови, зокрема, природні ресурси представляють собою тіла та сили природи, придатні для задоволення потреб суспільства. Ці ресурси є динамічними та можуть зазнавати змін в залежності від різних об'єктивних економічних умов.

Природні умови, такі як клімат, рельєф, геологічна будова та географічне положення, не мають безпосереднього впливу на виробничу і невиробничу діяльність регіону, проте можуть впливати на розвиток суспільного виробництва, гальмуючи його у певних випадках або, навпаки, створюючи сприятливі умови для соціально-економічного розвитку.

Отже, можна зробити загальний висновок, що природно-ресурсний компонент визначається здатністю природних систем виробляти необхідну для людини продукцію без шкоди для себе, що може бути використано в туристично-рекреаційній діяльності

Існують різноманітні підходи до класифікації природно-ресурсного потенціалу, основні з яких стосуються аналізу його складових – природних ресурсів та природних умов. Під час дослідження важливо розглядати ці аспекти.

Основні складові природних ресурсів за визначенням О.О. Бейдика включають: мінеральні, земельні, водні та лісові ресурси (рис. 1.2).

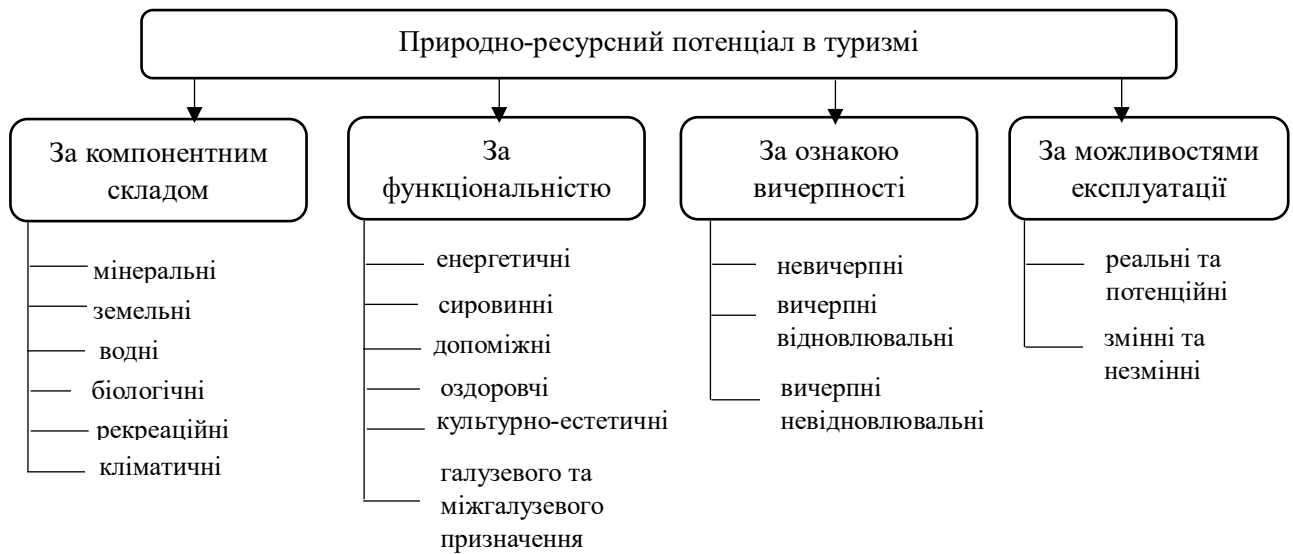

Рис. 1.2. Класифікація природно-ресурсного потенціалу

Джерело: узагальнено автором за даними [18]

До мінеральних природних ресурсів відносяться паливні, рудні, нерудні та інш.; до земельних – ґрунти, рілля, сінокоси, пасовища, ліси, чагарники; до водних – річки, озера, ставки, водосховища, підземні води); до біологічних – рослини та тварини; до рекреаційних – природно-кліматичні та бальнеологічні; до кліматичних – енергія сонця, вітру.

До невичерпних природних ресурсів можна віднести сонячну радіацію, енергію вітру та води; вичерпні відновлювальні природні ресурси – це водні ресурси, ґрунтовий покрив; корисні копалини відносяться до вичерпних невідновлювальних ресурсів [19].

В.П. Руденко та С.В. Руденко пропонують дещо інший підхід до класифікації природних ресурсів туристичної галузі (рис. 1.3).

Підтримуючи погляд В. Руденко, важливо відзначити, що при дослідженні природних ресурсів, основними принципами обирають:

- принцип цілісності, який враховує територіальний підхід до формування комплексу природних ресурсів та наявність стійких взаємозв'язків між ними;

- принцип взаємозалежності – рівень взаємозв'язків між ресурсами залежить від площі території, що призводить до того, що зміна одного ресурсу може впливати на інші;
- принцип синергії – сукупний ефект взаємодії різних видів ресурсів переважає ефект кожного окремого компонента;
- принцип системності – термін «природно-ресурсний потенціал» слід використовувати не для окремого природного ресурсу, а для всіх природних ресурсів на досліджуваній території;
- принцип динамічності – означає, що природно-ресурсний потенціал змінюється під час освоєння протягом певних періодів часу [20].

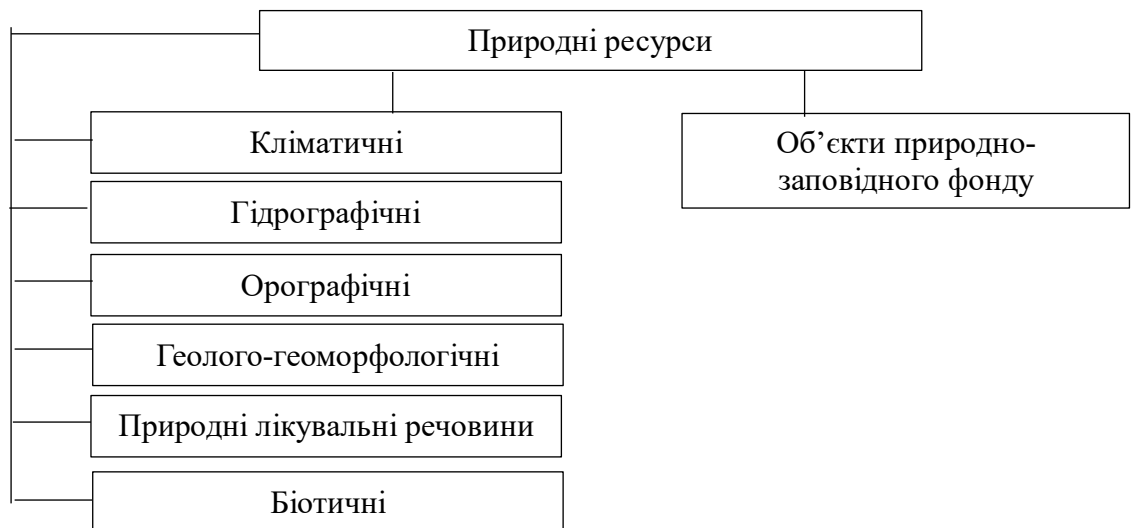

Рис. 1.3. Класифікація природних ресурсів за В. Руденко

Джерело: узагальнено автором за даними [20]

Проведене дослідження свідчить, що на сучасному етапі розвитку туризму особливо важливими для туристичної індустрії є природні ресурси, такі як: бальнеологічні; фітолікувальні; ландшафтні; кліматичні; пляжні; спелеоресурси.

Бальнеологічні ресурси представляють собою природні елементи, які використовуються для проведення немедикаментозного лікування на курортах і в інших місцях відпочинку. Ці ресурси включають в себе лікувальні мінеральні води та грязі. Основні компоненти природних лікувальних ресурсів, такі як

питні та купальні води, лікувальні грязі, озокерит, визначають специфіку та напрямок бальнеолікування, а також формують санаторно-курортний профіль. До цих ресурсів також відносяться лікувальний клімат, різноманітні природні водойми і мальовничі ландшафти, що сприяють відновленню та зміцненню здоров'я пацієнтів після хвороби [21].

Фітолікувальні ресурси визначаються обмеженнями, пов'язаними з умовами рекреаційного використання лісів, їх властивостями щодо охорони водних ресурсів, та їхнім потенціалом здійснювати лікувальний вплив на організм людини, а також сприятливим санітарно-гігієнічним фоном для проведення процедур лікування, відпочинку та туризму [22].

Гори займають особливе місце серед ландшафтних рекреаційних ресурсів. Різноманітність природних ландшафтів та наявність екстремальних, сприятливих і комфортних умов створюють можливості для розвитку різних видів рекреаційної діяльності: від спортивних до санаторно-лікувальних [23].

Кліматичні ресурси відіграють важливу роль у розвитку рекреаційного господарства, визначаючи загальну комфортність території для лікування та відпочинку. Умови певних регіонів можуть бути непридатними для хворих, наприклад, на бронхіальну астму, але в інших кліматичних умовах вони можуть почуватися комфортно [24].

Пляжні ресурси представляють значну частину всіх рекреаційних можливостей. Понад 55% туристів по всьому світу у будь-який спосіб пов'язують свій відпочинок і оздоровлення з перебуванням біля води, де організм людини піддається впливу комплексу оздоровчих чинників, пов'язаних із природою моря [25].

Печери представляють собою підземні порожнини, іноді значних розмірів, які формуються в легкорозчинних осадових породах, таких як вапняк, кам'яна сіль, гіпс, під впливом підземних вод, утворюючи карстові печери. Багато печер у всьому світі є видатними об'єктами туризму, які знаходяться під державним захистом [25].

При використанні природних ресурсів у туристично-рекреаційній діяльності діє закон, згідно з яким природні ресурси переходять у категорію рекреаційно-туристичних ресурсів за певною логікою:

- природні комплекси наявні у вигляді природних утворень, які не мають попиту, не вважаються туристичними ресурсами (наприклад, природний пляж як геоморфологічний елемент морського берега);

- виникнення попиту на рекреаційно-туристичні послуги передбачає детальне вивчення можливостей та оцінку використання природних ресурсів. У даному випадку, природний пляж оцінюється з точки зору його придатності для пляжного відпочинку.

- завдяки суспільним потребам і капіталовкладенням, у рекреаційно-туристичну діяльність залучаються природні ресурси найвищої якості, які стають туристичними ресурсами (пляж стає природним об'єктом, який задовольняє потребу в активному відпочинку та сонячних ваннах на морському узбережжі);

- зростання попиту на рекреаційно-туристичні послуги сприяє перетворенню менш якісних природних комплексів у туристичні ресурси, що виражається у покращенні їхньої якості та створенні штучних компонентів;

- окремі види природних ресурсів впливають на рекреаційно-туристичний процес комплексно, взаємодіють і доповнюють один одного, створюючи унікальне природне оточення, яке надає можливість людині задовольняти свою потребу у відпочинку та відновленні життєвої енергії.

Узагальнюючи підходи вчених щодо дослідження природних туристичних ресурсів та їх класифікації, можна зазначити, що більшість дослідників виділяє основні характеристики природних ресурсів. Ці основні характеристики є базою для більшості класифікацій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Характеристика природних туристичних ресурсів представлена

Показник	Характеристика
1	2
Атрактивність	Високий рівень

Багатократність використання	Наявна можливість
Необхідність збереження	Високий рівень
Визначення туристичної ємності і туристичного навантаження	Обов'язкове
Потреба в оцінці	Необхідність оцінки

Закінчення табл. 1.2

1	2
Вплив на туристів	Виховний, рекреаційний ефект
Просторове становище	Підвищений просторовий консерватизм
Тривалість впливу на туристів	Довготривала
Здатність до самовідновлення	Здатні відновлюватися
Сезонність	Дуже виражена
Розташування	Вільне просторове
Вибірковість туристичного контингенту	Низька

Джерело: систематизовано автором за даними [21-24]

Більшість міжнародних туристських потоків приваблюється природними туристичними ресурсами, що означає, що переважна більшість туристів обирає відвідати місцевості, які вирізняються особливо виразними природними ресурсами [26].

Отже, природні ресурси мають ключовий вплив на туристичну індустрію за рахунок привертання увагу та задоволення потреб туристів. Класифікація природних ресурсів дозволила визначити їхню різноманітність та вплив на різні аспекти туристичної діяльності. Такі природні ресурси як бальнеологічні, фітолікувальні, ландшафтні, кліматичні, водні, пляжні та спелеоресурси найчастіше використовуються для створення туристичних продуктів. Визначення їхнього впливу на туристичну діяльність дозволяє ефективніше управляти та раціональніше використовувати їх для задоволення потреб туристів.

1.2 Характеристика природно-ресурсного потенціалу Одеської області

Одеська область розташована на південному заході України, межує з державним кордоном Румунії і Молдови. З південного і південно-східного боку її територія має прибережну лінію Чорного моря. Площа області становить 33,3 тис. км², що складає 5,5% всієї території країни [27].

Більшість території Одеської області розташована в степовій зоні, північна частина – у лісостеповій природній зоні. Це обумовлює потенціал для сільськогосподарського виробництва та наявність різноманітних рекреаційних ресурсів. Проте, таке географічне положення призводить до негативних аспектів природного потенціалу регіону: низької вологості та невеликої кількості лісів [28].

Клімат Одеської області визначається як помірно континентальний із жарким сухим літом та м'якою малосніжною нестійкою зимою (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Характеристика клімату Одеської області

Показники	Характеристика
Середня температура зими	-2 °С на півдні до -5 °С на півночі
Середня температура літа	від 21 °С на північному заході до 23 °С на півдні, максимальна до 36-39 °С
Річна сума опадів	340-470 мм
Число годин сонячного сяйва на рік	близько 2200
Тривалість вегетаційного періоду	168-210 діб

Джерело: складено автором за даними [29]

Серед небажаних кліматичних явищ для регіону характерні суховії та пилові бурі, грози, град, посухи, а на узбережжі Чорного моря – тумани. Вегетаційний період триває від 180 до 210 днів, а середньорічна кількість опадів коливається від 340 мм на південному сході області до 460 мм на північному заході [27].

На території області розташовано 1134 невеликих річок і струмків, 15 прісноводних і морських лиманів, серед яких можна виділити найбільші: Дністровський, Тилігульський, Хаджибейський, Алібей, Бурнас, Будацький, Куяльницький, Кучурганський. Також нараховується 68 водосховищ, 45 озер, включаючи 8 Придунайських озер: Ялпуг, Кугурлуй, Катлабух, Китай, Сасик, Кагул, Картал, Саф'яни.

До категорії лікувальних водних об'єктів області входять відомі ділянки пелоїдів у лиманах, таких як Сасик, Бурнас, Алібей, Шагани, Будацький,

Тилігульський, Куяльницький і Хаджибейський, а також родовища мінеральних вод, зокрема Одеське, Куяльницьке та Чорноморське.

Чорне море та грязі Куяльницького лиману забезпечують високий рекреаційний потенціал Одеської області. У прибережних зонах Дунаю та Дністра, лиманів та на узбережжі Чорного моря розташовані унікальні природні комплекси та водно-болотні угіддя. Ці екосистеми формують високий біосферний потенціал регіону, який має важливе національне і міжнародне значення [30].

На території області знаходиться приблизно 40 тис. км² морського шельфу з глибинами від 0 до 180 метрів. Підземні води поширені по всій території області, переважно залягають на глибинах від 3 до 10 метрів від поверхні землі. Загальні обсяги ґрунтових вод в Одеській області є обмеженими і вимагають суворого контролю щодо їх видобутку та використання [29].

Одеська область характеризується невеликим запасом лісових ресурсів, проте багата на земельні, частка яких перевищує 80% в природно-ресурсному потенціалі регіону (табл. 1.4)

Таблиця 1.4

Природно-ресурсний потенціал Одеської області

Показники	Мінеральні	Водні	Земельні	Лісові	Фауністичні	Рекреаційні
Загальний потенціал області	1,82	18,73	71,78	1,30	0,50	13,50
по районах:						
Подільський район	1,3	13,6	82,7	5,1	0,6	3,2
Березівський район	4,2	11,4	83,5	0,6	0,4	7,1
Роздільнянський район	4,4	13,6	79,9	0,6	0,5	8,7
Одеський район	2,2	28,2	47,2	1,1	0,3	32,5
Болградський район	0,1	17,3	85,6	0,4	0,5	3,1
Білгород-Дністровський район	0,3	19,8	51,7	0,5	0,4	33,8
Ізмаїльський район	0,25	27,2	71,8	0,8	0,8	6,1

Джерело: [20]

Найбагатша Одеська область на земельні природні ресурси, найбільша частка яких знаходиться у Болградському та Березівському районах. Водних ресурсів найбільше в Одеському та Ізмаїльському районах області. Лісові

насадження переважають у Подільському районі, Роздільнянський район славиться мінеральними ресурсами.

Фауністичні ресурси майже рівномірно розташовані по території області, проте найбільше їх у Ізмайльському та Подільському районах. Рекреаційними природними ресурсами багаті Білгород-Дністровський та Одеський район. Отже, як можна зазначити, кожен район Одеської області виділяється певним видом природних ресурсів, що дає можливість говорити про перспективу розвитку певних видів туризму в кожному районі.

Мінерально-сировинна база області обмежена як за видами так і за кількістю ресурсів та їх обсягів. В області практично відсутні родовища корисних копалин, що визначають сировинний напрямок розвитку економіки, особливо у сферах паливно-енергетичної та металургійної промисловості. Головне місце серед мінеральних ресурсів займають запаси сировини для будівельних матеріалів: пісок, вапняк, глина, граніт та підземні мінеральні води. Важливим є видобуток лікувальної хлоридно-натрієвої мінеральної води «Куяльник» в Одеському промвузлі. Також видобуваються столові слабомінералізовані води в містах Ізмаїл, Балта, Білгород-Дністровський, смт Красні Окна та інших населених пунктах [31].

Водні ресурси області включають у себе як запаси підземних, так і поверхневих вод. Розподіл запасів поверхневих вод по території області є нерівномірним. Запаси води в північній та центральній частині області є обмеженими, тоді як на південному та західному напрямках, які приближені до річок Дністер та Дунай, спостерігається значний обсяг водних ресурсів.

На території області функціонує 3 147 водозаборів, що належать 2 236 власникам водокористування. Структура 5 950 водопунктів представлена у табл. 1.5

Таблиця 1.5

Структура водопунктів Одеської області

Тип водопункту	Кількість, одиниць	Питома вага, %
Артезіанські свердловини	5 748	96,61
Шахтні колодязі	193	3,24

Джерельні каптажі	9	0,15
Разом	5950	100,00

Джерело: розраховано автором за даними [31]

Загальна протяжність водопровідних мереж становить 10 162,1 км, з них у ветхому та аварійному стані – 3 053,3 км (30,05 %). Протяжність каналізаційних мереж складає 1 886,4 км, з них у ветхому та аварійному стані – 857,3 км (45,4 %).

Забезпеченість підземними водами питної якості становить близько 30 %. Питне водопостачання області майже на 80 % забезпечується за рахунок поверхневих джерел. По Одеському водопроводу надходить вода з річки Дністер, в Ізмайльському районі з річки Дунай, в Болградському районі з озера Ялпуг. Всі інші населені пункти користуються водою з підземних джерел.

Більшість річок на території області на даний момент не відзначається важливим значенням для рекреаційно-туристичної сфери. Гідрологічний режим малих річок характеризується нерівномірним стоком: максимальний стік весною, влітку можливе пересихання річок, збільшується мутність та мінералізація води. Більшість річок входить в басейн Південного Бугу (Савранка, Кодима, Чичиклія), Дністра (Ягорлик, Кучурган), Дунаю (Дракуля, Нерушай, Ялпуг). Деякі річки відносяться до групи малих річок Причорномор'я і впадають до лиманів, таких як Тилігул, Великий та Малий Куяльник, Барабой, Хаджидер, Аджалик та інші, більш детальна характеристика яких представлена у наступній таблиці.

Таблиця 1.6

Характеристика основних приморських лиманів Одеської області

Назва	Площа, км ²	Мах ширина, км	Довжина, км	Мах глибина, м	Середня глибина, м	Солоність, %
Сасик	195-232	11,0	35,0	3,3	1,9	11
Шагани	70-73	9,3	11,5	2,0	1,3	15
Алібей	93-101	7,6	18,4	2,5	1,2	14
Бурнас	24-27	3,5	9,6	1,6	1,0	17
Будацький	23-27	2,5	17,0	2,2	1,1	15
Дістровський	360-480	12,0	42,5	2,7	1,8	2
Сухий	15	3,0	8,5	14,0	5,3	14
Хаджибейський	40-116	3,5	40,0	17,0	4,0-6,8	22
Куяльницький	60-56	2,5	25-30	4,5	1,0-3,9	87
Тилігульський	150-170	4,5	55-80	21,0	3,0	13

Джерело: [27]

Найбільшим за площею є Дістровський лиман, при чому він же має і найбільшу ширину. Найдовшим лиманом Одещини є Тилігульський, він же є і найглибшим.

За середньою глибиною лідируючі позиції посідають Сухий та Хаджибейський лимани. Найвищу солоність має Куяльницький лиман, солоність води якого досягає 87%, на берегах якого побудовано ряд лікувально-профілактичних закладів. Найменшу солоність має Дістровський лиман.

Озера в Одеській області поділяються на дві основні категорії: заплавні, які сформувалися біля річок, особливо поблизу Дністра та Дунаю, і лиманно-лагунні. Заплавні озера знаходяться в затоплених гирлах приток, таких як Ялпуг, Кагул, Катлабуг, Китай, Кучурган. Усі ці озера протягнуті вздовж течії відповідних річок та мають прямий зв'язок з Дунаєм і Дністром через систему протоколів (табл. 1.7).

Таблиця 1.7

Характеристика Придунайських озер Одеської області

Назва	Площа, км ²	Довжина, км	Мах ширина, км	Мах глибина, км
Ялпуг	149,0	39,0	5,0	6,0
Кугурлуй	93,5	20,0	10,0	2,0
Кагул	90,0	25,0	8,0	7,0
Катлабуг	67,0	21,0	6,0	4,0
Китай	60,0	24,0	3,5	5,0
Саф'ян	8,0	-	-	1,2

Джерело: [27]

Відповідно даним таблиці, найбільшу площу має озеро Ялпуг, проте найглибшим є озеро Кагул. Мініатюрним можна вважати озеро Саф'ян, площа якого всього 8 км² та максимальна глибина 1,2 км.

Земельні площі області, які становлять 3 331,38 тис. га, мають дуже високий ступінь використання. За результатами дослідження можна відмітити, що Одеська область багата землями саме сільськогосподарського призначення. Землі лісогосподарського призначення, ліси та інші лісовкриті площі та землі

водного фонду становлять трохи більше 6%. Звідси слідує, що Одещина має обмежені лісові ресурси та низьку лісистість (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Призначення та використання земельного фонду Одеської області

Тип земельного об'єкту за призначенням та використанням	тис. га	Питома частка до загального земельного фонду області, %
Землі сільськогосподарського призначення	2 588,18	77,69
з них:		
рілля	2 077,042	62,35
Землі громадського призначення	30,5	0,90
Землі оздоровчого призначення	2,0	0,06
Землі рекреаційного призначення	4,5	0,13
Землі лісгосподарського призначення, ліси та інші лісовкриті площі	223,4	6,7
Землі водного фонду	210,73	6,33
в тому числі природні:		
водотоки (річки та струмки)	15,3	0,46
озера та лимани	167,2	4,88
ставки	12,1	0,36
штучні водосховища	7,6	0,23
штучні водостоки (канали, колектори, канами)	8,4	0,25
Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики	31,7	0,95
Землі під твердими побутовими відходами	0,5	0,01

Джерело: [31]

На кожного мешканця припадає лише 0,1 га лісу, що є показником лісодефіциту в регіоні. Загальна площа лісових угідь в області охоплює 220,1 тис. га. З цієї площі 203,9 га вкриті лісовою рослинністю, включаючи захисні насадження на площі 183,1 тис. га (83%), з яких полезахисні лісові смуги становлять 49,8 тис. га [32].

Фауна Одеської області представлена широким розмаїттям тварин, зокрема більше 1 500 видів безхребетних і понад 400 видами хребетних. Велика різноманітність птахів, які наразі зареєстровано більше 320 видів.

Видове різноманіття морських ссавців регіону викликають особливий інтерес, зокрема, величезний інтерес викликає тюлень-монах, який єдиний у своєму роді у Чорному морі та знаходиться на території Дунайського

біосферного заповідника. Водиться також декілька популяцій дельфінів у Чорному морі, зокрема афаліна, білобочка та азовка. На жаль, внаслідок ведення воєнних дій та агресії Російської Федерації вздовж морського узбережжя і відкритого моря, дельфіни стають жертвами, а також виникають факти забруднення морського середовища.

Іхтіофауна річок представлена різноманітними видами. У водоймах, зокрема річках і озерах, можна зустріти такі риби, як лящ, судак, сом, щука, сазан, окунь та інші. Товстолобик, білий амур і сазан вирощують на рибницях. В Дунаї мешкають види риб, які включені до Європейського Червоного списку. Серед промислово цінних видів особливе місце займають осетрові та дунайський оселедець [33].

Пляжі в Одеській області є привабливим природним ресурсом для розвитку туризму, і вони можуть бути використані для відпочинку та рекреації протягом теплого періоду року (табл. 1.9).

Таблиця 1.9

Структура пляжів Чорноморського узбережжя Одеської області

Область	Довжина пляжів, км			Довжина пляжів, усього, км	Загальна довжина берегової лінії, км
	Ширина до 10 м	Ширина 10-25 м	Ширина понад 25 м		
Одеська	30	30	110	170	300

Джерело: [34]

Найцінніші пляжі розташовані в регіонах пересипів та кіс, де берегова лінія стійка та відступає вглиб моря. Серед таких районів можна виділити: Лузанівка, Кароліно-Бугаз, північно-східна частина Будацького пересипу, Жебріянська коса, пересип Тилігульського лиману. Рекреаційний район Лузанівка розташований у східній частині пляжів та еолової зони Одеського пересипу та поєднується з плато біля Крижанівки. Піщане узбережжя має ширину понад 100 м та вирізняється мілководдям. Пересип поблизу Крижанівки має потенціал для розвитку санаторно-курортних та оздоровчих комплексів [35].

Унікальна різноманітність природних комплексів і систем в Одеській області є результатом особливостей її географічного розташування. Тут можна знайти різні типи ландшафтів, починаючи від лісових та лісостепових і закінчуючи степовими, водно-болотними і приморськими. Всі ці різноманітні природні утворення представлені в системі природно-заповідного фонду. За даними на 1 січня 2023 року, природно-заповідний фонд області включав у себе 128 територій та об'єктів, з обсягом загальної площі 3930,85 тис. га. (табл. 1.10)

Таблиця 1.10

Розподіл площі природо-заповідного фонду Одеської області за
категоріями

Категорія	одиниць	Площа	
		тис. га	% від загальної площі
Природні заповідники	1	210,54	5,36
Біосферні заповідники	1	252,15	6,42
Національні природні парки	2	1215,8	30,94
Заказники	42	1351,99	34,41
Пам'ятки природи	49	28,78	0,74
Регіональні ландшафтні парки	2	758,55	19,33
Заповідні урочища	5	95,69	2,44
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	26	17,35	0,45
Всього	128	3930,85	100,00

Джерело: побудовано автором за даними [36]

Як можна зазначити, найбільшу площу Одещини займають заказники, яких на території області 42 одиниці (34,41%) та національні природні парки, які охоплюють 30,94% природо-заповідної зони.

Більше 194 видів рослин та 382 види тварин, які є рідкісними та перебувають під загрозою вимирання, знаходяться під охороною на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду Одещини.

На півночі області заповідні території складаються головним чином з лісових ділянок з дубами, ясенями та соснами, а також з паркових насаджень, що колись належали панським маєткам. У центральній, східній і західній частинах області, окрім лісових зон, можна знайти ділянки степового типу із різноманітністю трав'янистих рослин, а на південному заході - це прибережні

ділянки великих рік України, таких як Дунай і Дністер, і система причорноморських лиманів [37].

Розглядаючи відношення площі природо-заповідного фонду Одеської області, то вона становить 5,0%, що дає змогу Одещині посісти 12 позицію у рейтингу серед 25 областей України за даним показником. Згідно зі стандартами ЄС, цей показник повинен становити не менше 10%, максимально – від 15% до 20% від загальної площі області. Наразі лише чотири області України відповідають мінімальним стандартам: Хмельницька, Івано-Франківська, Закарпатська та Херсонська.

П'ята частина площі біосферних заповідників країни припадає на Одеську область, а кількість заказників невелика: Дунайський і Чорноморський. Варто враховувати, що заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва можуть мати загальнодержавне або місцеве значення в залежності від їхньої екологічної, наукової та історико-культурної цінності [37].

Отже, територія Одеської області має природні лікувальні та рекреаційні ресурси, включаючи 17 джерел мінеральних вод, лікувальні грязі та солоні лимани й озера, а також морське узбережжя та природні об'єкти зі сприятливими кліматичними умовами. Узбережжя області простягається на 300 км від гирла річки Дунай до Тилігульського лиману. Кожен район Одеської області виділяється певним видом природних ресурсів, що дає можливість говорити про перспективу розвитку певних видів туризму в кожному районі.

Узагальнюючи матеріал першого розділу роботи можна зробити наступні висновки.

Природні ресурси мають ключовий вплив на туристичну індустрію за рахунок привернення уваги та задоволення потреб туристів. Класифікація природних ресурсів дозволила визначити їхню різноманітність та вплив на різні аспекти туристичної діяльності. Такі природні ресурси як бальнеологічні, фітолікувальні, ландшафтні, кліматичні, водні, пляжні та спелеоресурси найчастіше використовуються для створення туристичних продуктів.

Визначення їхнього впливу на туристичну діяльність дозволяє ефективніше управляти та раціональніше використовувати їх для задоволення потреб туристів.

Проведене дослідження наявних природно-ресурсного потенціалу Одеської показало, що Одеська область входить до південних прикордонних територій України, де природно-кліматичні умови не надто сприятливі для формування природних ресурсів регіону, що робить область відносно менш багатою на природні ресурси. У той же час в області є значні ресурси, які можна використовувати в туристичній та рекреаційній сферах, такі як клімат, море, водні та бальнеологічні ресурси, а також біологічні ресурси. Показник територій, що перебувають під різними формами заповідання в області наразі є недостатнім, і його можна підвищити за рахунок створення заказників місцевого значення, що сприятиме розвитку активного туризму, сільського туризму та екологічного туризму.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОГО ТАБОРУ «ЕКОНОМІСТ»

2.1. Загальна характеристика студентського табору ОНЕУ «Економіст»

Об'єктом дослідження особливостей використання природно-ресурсного потенціалу Одеської області, було обрано студентський табір «Економіст» Одеського національного економічного університету, що розташований у курортному районі селища Кароліно-Бугаз, на відстані 300 метрів від берега Чорного моря. Вдале географічне розташування надає табору доступ до морських ресурсів, а також створює якісні умови для відпочинку (див. додаток А).

Кароліно-Бугаз славиться своїми широкими пляжами, які є важливим природним ресурсом для туризму та відпочинку. Ці пляжі приваблюють відпочивальників та туристів з різних регіонів. Селище оточене природними ландшафтами, що можуть бути використані для екологічно орієнтованих видів туризму. Зелені зони та природні резервати створюють прекрасні умови для природничих екскурсій. Крім того, с. Кароліно-Бугаз розташоване неподалік Дністровського лиману, відокремленого від моря піщаним пересипом – косою Бугаз (шириною від 40 до 500 м). Лиман з'єднаний з морем вузькою протокою – Цареградським гирлом. Купатися в лимані не дозволяє висока замуленість, проте естетичну насолоду можна отримати прогулюючись неподалік та надихаючись природною неперевершеністю даного лиману.

Студентський табір «Економіст» – універсальний засіб розміщення на березі Чорного моря для усіх любителів пляжного та активного відпочинку. Заклад розміщення надає всі необхідні умови для комфортного проживання. Починаючи з 2022 р. Табір призупинив свою діяльність через військову агресію

Росії та постійні обстріли Одеської області. Тому для аналізу було обрано останні три роки функціонування студентського табору «Економіст».

Загальна інформація про досліджуваний спеціалізований заклад розміщення наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Загальна інформація про студентський табір «Економіст»

Показник	Характеристика
Повна назва	Студентський табір «Економіст» Одеського національного економічного університету
Вид діяльності	Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування
Адреса розташування	Білгород-Дністровський район, с. Кароліно-Бугаз, вул. Вокзальна, 21а.
Координати:	46.148753850735496, 30.536520507944278
Тип колективного закладу розміщення	студентський табір
Розташування	поблизу Чорного моря
Поверхня на місці	трава, асфальтовані доріжки, піщаний пляж
Транспортна доступність	51 км від м. Одеса. Добратися з Одеси можна як електричною, так і маршрутним таксі. 500 м від ж/д станції «Кароліна-Бугаз» ґрунтова дорога. Ідеально для повнопривідних і легкових.
Кількість місць	78 номерів (200 місць)
Житлова площа	1046 м ²
Тип харчування	Самостійне приготування страв Харчування у їдальні табору за попереднім бронюванням
Інфраструктура	баки для сміття, альтанки, душ, туалет, електроенергія, вода питна, вода технічна, дитячий майданчик, танцювальний майданчик, футбольне та волейбольне поле, баскетбольна площадка, каркасний басейн, літній кінозал, бібліотека, конференц-зал
Багаття	є можливість розпалювання у спеціально відведеному місці
Дрова	потрібно купувати
Інші переваги	можна купатись, можна рибалити, гарні краєвиди, катання на велосипедах, спортивні ігри, екскурсії
Покриття телефону і інтернет	працює телефон і інтернет
Контакти	+38(066) 528 28 30
Період функціонування	червень-вересень

Джерело: систематизовано автором за даними [38; 39]

Враховуючи те, що студентський табір «Економіст» є базою відпочинку, його послуги розміщення є сезонними та надаються протягом чотирьох місяців (три літніх місяців та перший місяць осені).

На території студентського табору існує декілька видів розміщення, а саме:

- двоповерховий кам'яний будинок з усіма зручностями;
- одноповерховий будинок зі зручностями на території;
- дерев'яні будиночки зі зручностями на території.

Характеристика досліджуваних засобів розміщення представлена у табл.

2.2.

Таблиця 2.2

Характеристика засобів розміщення студентського табору «Економіст»

Показники	Двоповерховий корпус		Одноповерховий корпус	Окремо стоячі будиночки
Кількість будівель	1		1	8
Кількість номерів	21	12	20	25
Місткість кімнат	2-х, 3-х місні		2-х, 3-х місні	2-х, 3-х, 4-х місні
Розташування умивальника	на поверсі	у номері	на території	на території
Розташування душі	на поверсі	у номері	на території	на території
Розташування туалету	на поверсі	у номері	на території	на території
Інтер'єр кімнати	ліжка, тумбочки, шафа, холодильник, телевізор, вентилятор		ліжка, тумбочки, шафа, холодильник, вентилятор	ліжка, стільці, тумбочки, шафи
Додаткова інформація	7 номерів мають власну веранду			

Джерело: складено автором за даними студентського табору «Економіст»

Два номери у двоповерховому корпусі обладнані, відповідно категорії «люкс»: більші за площею, двомісні, мають кондиціонери.

У кімнатах двоповерхового корпусу для комфорту гостей встановлені подовжені ліжка (більше 2 метрів). У ванній кімнаті, яка розташована у номері, для відпочиваючих надаються безкоштовні предмети туалету, фен.

Відпочиваючі сімох номерів можуть вийти на відкриту власну веранду, де облаштована зона для відпочинку. З вікон кімнат відкривається гарний панорамний вид.

Отже, можна зробити висновок, що умови проживання у студентському таборі різноманітні: від затишних номерів категорії «люкс» до багатомісних номерів у дерев'яних будиночках.

Щодо цінової політики досліджуваного закладу розміщення, можна вважати її помірною та доступною, адже у 2021 році найдешевша ночівля коштувала 70 грн. /особу, найдорожча – 350 грн. / особу. Скріншот із цінами та умовами проживання представлено у **додатку Б**.

Відвідувачами студентського табору є працівники Одеського національного економічного університету, студенти, в тому числі й іноземні, партнери, жителі Одеської області та інших регіонів України (рис. 2.1).

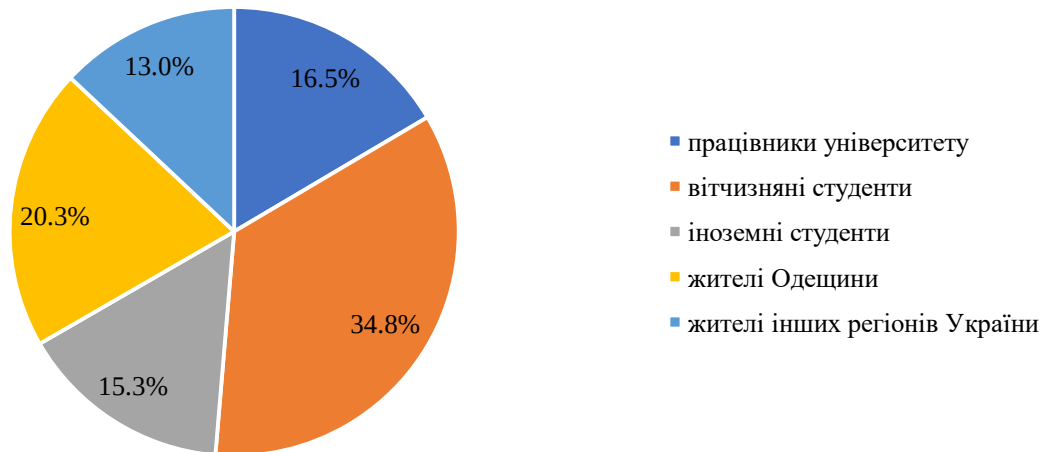

Рис. 2.1. Структура цільової аудиторії студентського табору
ОНЕУ «Економіст»

Джерело: побудовано автором за даними студентського табору «Економіст»

За даними діаграми можна зробити висновок, що переважну більшість відвідувачів табору становлять студенти та працівники Одеського національного економічного університету (66,6%) і тільки 33,4% відвідувачів становлять пересічні туристи. Це в першу чергу зумовлено особливістю

приналежності даного туристичного закладу та сезонності його функціонування.

Узагальнюючи наведену вище інформацію, можна сказати, що проживання у досліджуваному закладі розміщення обирають споживачі відносно невисокого або середнього рівня доходів, туристичні уподобання яких спрямовані на активний відпочинок.

На території студентського табору «Економіст» харчування організовується за 2 типами:

- можливість самостійно готувати їжу на окремій кухні. Для цього приміщення має електроплиту, холодильник, електрочайник, мийку, весь необхідний посуд, обідній стіл. Дана можливість надається туристам безкоштовно;
- можливість відвідувати їдальню. Триразове харчування (сніданок, обід і вечеря) за попереднім замовленням.

В їдальні студентського табору «Економіст» організовано харчування для всіх відпочиваючих за традиціями української національної кухні. Якість гарантується професійними кухарями (див. додаток В).

Щодня в раціоні: риба, м'ясні страви, свіжі овочі, фрукти і власна випічка. Харчування організовано у вигляді комплексних порцій. При необхідності для дітей надається додатковий комплект приладів.

Їдальня розташована в окремій будівлі, яка включає зал для споживання їжі, торговий зал, туалет, кухню. Одночасно у залі можуть розміститися до 90 осіб (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Характеристика закладу харчування студентського табору «Економіст»

Тип закладу харчування	Клас	Кількість місць	Контингент споживачів	Метод обслуговування	Концепція послуг (кулінарне спрямування)	Режим роботи
Їдальня	-	90	відпочиваючі, працівники	самообслуговування	українська кухня	8:00 – 20:00

Джерело: складено автором за даними студентського табору «Економіст»

Як зазначалось, загальна місткість досліджуваного закладу розміщення у 2021 р. становила 200 осіб. Кількість посадочних місць у їдальні становить близько 45% від максимальної місткості табору, тоді як мінімальна кількість місць у підприємствах харчування повинна становити 50% від місткості закладу розміщення у курортній місцевості. Проте, більшість відпочиваючих обирають перший варіант харчування, тому місць для бажаючих харчуватися достатньо. Туристи мають можливість замовити їжу «на виніс», тоді персонал кухні доставляє замовлення в одноразовому посуді.

Графік роботи їдальні організовано так, що з 8.00 до 10.00 снідають відпочиваючі, з 11.00 до 11.30 обідає персонал, який перебуває на зміні. З 12.00 до 14.00 – час для обіду відпочиваючих. Вечеря для них триває з 18.00 до 19.30. Персонал, який залишається працювати на ніч має можливість повечеряти з 19.30 до 20.00.

Вартість сніданку складала 80 грн.; обіду – 130 грн., вечері – 110 грн.

Територія табору «Економіст» доглянута та знаходиться під охороною, обсяг її становить 3 гектари. На цьому просторі розташовані численні зелені насадження та яскраві квіти. Крім можливості для проживання біля узбережжя, активного відпочинку на свіжому повітрі, студентський табір «Економіст» надає безкоштовні додаткові послуги та послуги, що оплачуються окремо (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз додаткового сервісу студентського табору «Економіст»

Безкоштовні послуг	Послуги за додаткову оплату
Можливість самостійно готувати їжу на кухні (газова плита, холодильник, електрочайник, мийка, посуд, обідній стіл).	Дрова для багаття, мангалу
Паркінг	Прокат велосипедів, м'ячі, бадмінтон
Супутникове телебачення	Додаткове прибирання
Інтернет Wi-Fi	Екскурсії по морю
Користування мангалом	Риболовля
На території табору можна перебувати з домашніми тваринами	Користування каркасним басейном
Прибирання номерів, зміна постільної білизни та рушників (1 на особу) – 1 раз на 3 дні	Користування конференц-залом
Користування дитячим майданчиком, пляжем,	

футбольним, волейбольним полем та баскетбольним майданчиком, столами для гри в настільний теніс	
Відвідування бібліотеки	
Перегляд кінофільмів у відкритому кінозалу	

Джерело: складено автором за даними студентського табору «Економіст»

Відповідно отриманим даним можемо зробити висновок, що такі послуги як можливість безкоштовно користуватися усім необхідним для самостійного приготування страв, користування спортивними та ігровими майданчиками та дитячими гойдалками, відвідування бібліотеки та перегляд кінострічок розширює можливості урізноманітнення дозвілля відпочиваючих (див. додаток Г).

Проте, перелік послуг за додаткову оплату невеликий, можна розширити його новими послугами: організація концертів, майстер-класів, конференцій, послуги прання, створення невеличкої крамниці з найбільш необхідними товарами побутової та туристичної групи.

Значною перевагою відпочинку у даному закладі розміщення є автономність перебування. Проживання в дерев'яних будиночках забезпечує прямий контакт із природою Одещини, на що неможливо розраховувати в номері готелю. Ранкові співи птахів під час сніданку або вечері, проведених при теплому сьйві вогню, додають особливого шарму та дозволяють тимчасово забути про щоденні турботи.

2.2. Аналіз структури управління та господарської діяльності студентського табору ОНЕУ «Економіст»

Основна ідея діяльності студентського табору ОНЕУ «Економіст» – це популяризація природи Одещини, збільшення частки любителів активного виду відпочинку, забезпечення працівників та кращих студентів університету можливістю літнього відпочинку, отримання прибутку від надання послуг з поселення.

На досліджуваному підприємстві «Економіст» переважає лінійно-функціональна структура управління. Організаційна структура управління досліджуваного підприємства представлена на рис. 2.2.

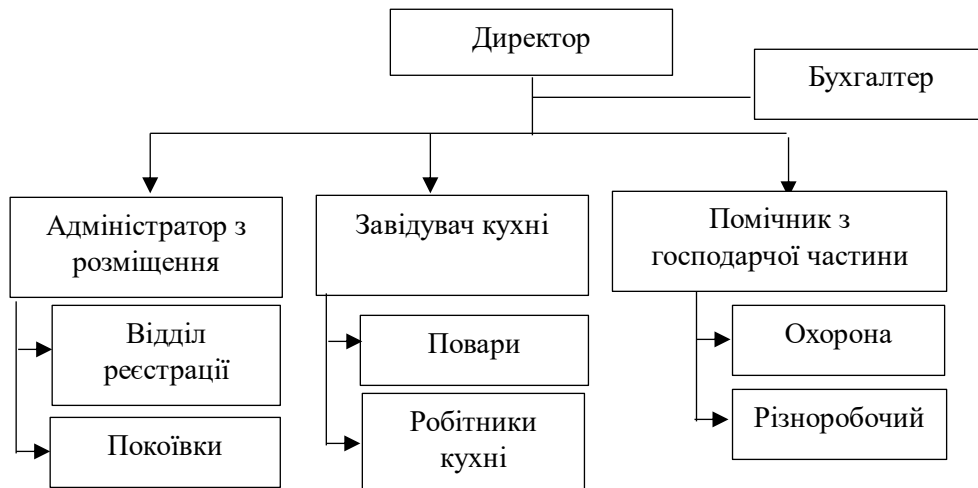

Рис. 2.2. Організаційна структура студентського табору «Економіст» у 2021 р.

Джерело: побудовано автором за даними студентського табору «Економіст»

Така структура управління туристичним підприємством має як свої переваги і недоліки. До основних переваг зазначеної структури можна віднести: чітке розділення обов'язків між різними підрозділами, що допомагає уникнути дублювання робіт та забезпечує ефективність виконання завдань; ефективність використання ресурсів за рахунок фокусування діяльності кожного окремого підрозділу на своїй області відповідальності; зручність управління визначається лініями комунікації та зручністю прийняття рішень; стабільність та надійність даної структури забезпечується нечастими змінами у діяльності студентського табору.

Недоліками є: негнучкість управління, що ускладнює адаптацію до змін у зовнішньому середовищі або внутрішніх потреб підприємства; недостатня увага до загальної стратегії через відокремлення функціонування кожного підрозділу,

що може спричинити втрату загального бачення розвитку підприємства. Даний вид структури є неефективним в умовах швидких змін, що може стримувати розвиток підприємства.

Штат персоналу студентського табору «Економіст» у 2021 році представлено у табл. 2.5.

Функціонування студентського табору забезпечують 18 осіб, 4 з яких відносяться до керівників, що становить 22% від загальної кількості персоналу підприємства.

Директор особисто виконує завдання відділу кадрів і займається маркетинговою діяльністю підприємства. Він налагоджує контакти, проводить переговори з метою оптимального використання номерів студентського табору, обговорює можливості використання приміщень для інших заходів і вивчає потреби різних груп клієнтів, підтримуючи взаємодію з відповідними службами обслуговування.

Таблиця 2.5

Штатний розклад студентського табору «Економіст» у 2021 р.

Посада	Категорія	Чисельність осіб	Ставка, грн.	Загальні витрати за категорією, грн.
Директор	менеджер вищої ланки	1	12000	12000
Адміністратор з розміщення	менеджери середньої ланки	1	10000	10000
Завідувач кухні		1	10000	10000
Помічник з господарчої частини		1	10000	10000
Бухгалтер	спеціаліст	1	9000	9000
Працівник ресепшн	основні працівники	2	8000	16000
Відповідальний за сектор розваг		1	8500	8500
Покоївка		2	7000	14000
Прибиральниця	допоміжні працівники	2	6500	13000
Кухар		2	7500	15000
Двірник		1	7000	7000
Охоронець		3	8000	24000
Разом		18		148 500

Джерело: складено автором за даними студентського табору «Економіст»

Аналіз виробничо-господарської діяльності студентського табору «Економіст» було розпочато з дослідження основних засобів туристичного підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Склад та структура основних засобів студентського табору «Економіст»
за 2021 рік

Групи основних фондів студентського табору	Наявність на початок року		Надійшло за рік		Вибуло за рік		Наявність на кінець року	
	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %
1. Будівлі та споруди	11365	78,5	33	10,4	-	-	11 398	77,1
2. Машини та обладнання	432	3,0	77	24,2	-	-	509	3,4
3. Транспортні засоби	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Меблі	673	4,7	58	18,2	-	-	731	4,9
5. Нематеріальні активи	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Малоцінні необоротні матеріальні активи	2000	13,8	150	47,2	-	-	2150	14,5
Усього:	14470	100	318	100	-	-	14778	100

Джерело: розраховано автором за даними студентського табору «Економіст»

Найбільшу питому вагу у структурі основних засобів туристичного підприємства займають будівлі та споруди, частка яких на початку 2021 р. становила 78,5%.

Це свідчить про значущий внесок цієї категорії у загальний актив та стабільність її положення протягом року.

Не зважаючи на надходження у сумі 33 тис. грн. до зазначеної групи, її питома вага на кінець 2021 р. знизилася на 1,4% і становила 77,1%. Друге місце у структурі основних засобів посідають малоцінні необоротні матеріальні активи, частка яких на початку досліджуваного періоду становила 13,8%, на

кінець збільшилася до 14,5% за рахунок надходження за даною статтею основних засобів на суму 47,2 тис. грн. Дещо зросла і питома часта машин та обладнання та меблів за рахунок нових надходжень на 24,2 тис. грн. та 18,2 тис. грн. відповідно.

Транспортні засоби та нематеріальні активи на досліджуваному підприємстві відсутні. Слід зазначити, що протягом 2021 р. вибуття основних засобів не відбувалося. Існуюча структура груп основних фондів вказує на стабільність у більшості категорій.

При характеристиці господарської діяльності студентського табору «Економіст» було досліджено ефективність використання номерного фонду. Номерний фонд – основний елемент матеріально-технічної бази табору «Економіст». У досліджуваному закладі розміщення функціонує 30 номерів типу стандарт та 20 номерів «економ» класу. Одночасно заклад може розмістити 300 осіб (табл. 2.7)

Таблиця 2.7

Склад та характеристика номерного фонду студентського табору «Економіст»

Тип номеру	Кількість номерів	Кількість місць	Площа номера, м ²	Питома вага у структурі номерного фонду, %	Вартість проживання за номер, грн.
Двоповерховий корпус, у якому:	33	77	517	42,3	250-350 грн. / особу
двомісні	22	44	14	28,2	700
тримісні	11	33	19	14,1	750
Одноповерховий корпус, у якому:	20	52	312	25,6	150 грн. / особу
двомісні	8	16	12	10,3	300
тримісні	12	36	18	15,4	450
Дерев'яні будиночки:	25	71	217	32,1	70 грн. / особу
двомісні	10	20	10	12,8	140
тримісні	9	27	12	11,5	210
чотиримісні	6	24	16	7,7	280
Всього	78	200	1046	100,0	36 420

Джерело: складено автором за даними студентського табору «Економіст»

Можемо зробити висновок, що найбільше відвідувачів розміщуються у двоповерховому кам'яному корпусі (77 осіб). Найбільшу площу в номерному

фонді мають двомісні номери. Структура номерного фонду студентського табору «Економіст» представлена на рис. 2.3.

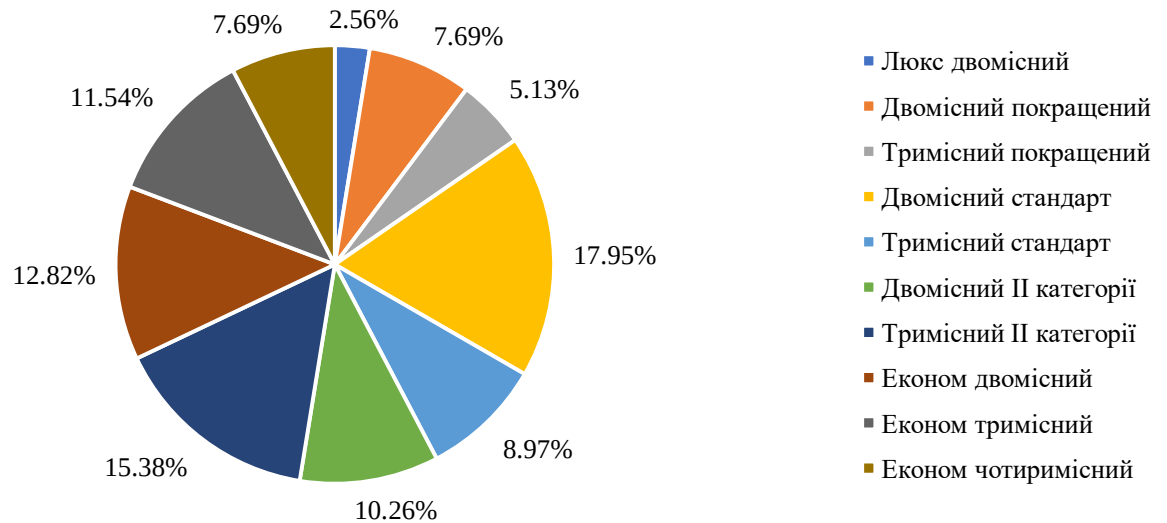

Рис. 2.3. Структура номерного фонду студентського табору «Економіст» у 2021 р.

Джерело: побудовано автором за даними студентського табору «Економіст»

За даними рис. 2.3 можна відзначити, що основа номерного фонду – двомісний стандарт, що становить 17,95% від усього номерного фонду. Друга за кількістю позиція – тримісні номери II категорії, частка яких складає 15,38%. Найменший відсоток в загальному обсязі займають номери «люкс двомісний», «тримісний покращений», що становлять відповідно 2,56% та 5,13% від загального номерного фонду.

Проте, ефективність виробничо-господарської діяльності закладу розміщення залежить від відсотка завантаження його номерного фонду. На цей показник впливає ряд факторів, наприклад, місце розташування туристичного суб'єкту, сезонність, якість і вартість послуг і т.д. Завантаженість номерного фонду студентського табору «Економіст» у 2020-2021 рр. представлена в таблиці 2.8.

Дані таблиці свідчать про те, що загальний дохід від реалізації послуг розміщення у студентському таборі «Економіст» у 2020 році становив 2524,7

тис. грн. За рахунок збільшення кількості обслуговуваних туристів на 24,5% та підвищення вартості ліжка/місця на 2,2% загальний обсяг доходу у 2021 р. збільшився на 27,3% і становив 2524,7 тис. грн.

Таблиця 2.8

Аналіз показників експлуатаційної (виробничої) програми студентського табору «Економіст» у 2020-2021 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення (+-)	Темпи зростання, %
1. Одноразова місткість, місць	200	200	0	100,0
2. Кількість днів функціонування	118	120	2	101,7
3. Планова потужність, місце/діб	23600	24000	400	101,7
4. Надано послуг: кількість ночівель (червень-вересень)	11140	13872	2732	124,5
5. Кількість простоїв, місце/діб (ряд 3 - ряд 4)	12460	10128	-2332	81,3
6. Коефіцієнт завантаження, % (ряд 4 / ряд 3 *100%)	47	58	10,6	122,4
7. Кількість обслугованих клієнтів, од.	1433	1551	118	108,2
8. Середня тривалість перебування одного гостя, діб (ряд 4 / ряд 7)	7,8	8,9	1,2	115,1
8. Середній тариф за ліжко/місце, грн.	178	182	4	102,2
9. Загальні доходи від наданих послуг розміщення, тис. грн. (ряд 8 * ряд 4) /1000	1982,9	2524,7	541,8	127,3

Джерело: розраховано автором за даними студентського табору «Економіст»

Слід зазначити, що кількість номерного фонду туристичного підприємства залишився без змін. Проте, коефіцієнт завантаженості у 2021 р. збільшився на 22,4% до рівня 58%.

Висока залежність студентського табору від сезонності позначається на роботі «Економіста», оскільки підприємство працює лише три літніх місяці і один осінній, більшість місць року територія бази відпочинку не використовується (табл. 2.9).

Відповідно даним табл. 2.9 можна відмітити, що найнижчий рівень

завантаженості табору був у вересні (38%), найвищим – у серпні (69%). Середньорічний показник завантаженості досліджуваного туристичного суб'єкту становив 52%. Що дає підстави відмітити, що навіть протягом чотирьох місяців роботи туристичне підприємство працює на половину свого потенціалу.

Таблиця 2.9

Коефіцієнт завантаження студентського табору «Економіст» протягом 2021 рік

Показники	Місяці												Середнє значення за рік, %
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	
Коефіцієнт завантаження (%)	-	-	-	-	-	48	54	69	38	-	-	-	52

Джерело: складено автором за даними студентського табору «Економіст»

Досліджуючи недоліки у виробничо-господарській діяльності, можна відмітити, що наразі студентський табір «Економіст» не має власного сайту. Підприємство широко користується спеціалізованими сайтами, що інформують про заклади розміщення, такими як: Booking.com, Camping.in.ua, Nochi.com.ua, Karpaty.info, Tur-hotel.ru, Planetofhotels.com та ін. На цих сайтах викладено необхідну інформацію з переліком цін, фотографіями, відгуками клієнтів. Проте, ведення власного сайту допомогло б підприємству створити власний бренд та позиціонування себе на ринку туристичних послуг. Програмному забезпеченню операційної діяльності підприємство не приділяє належної уваги. Адміністрація студентського табору «Економіст» забезпечена стандартним програмним забезпеченням MS Windows 10 Pro, MS Office 2018 та M.E.Doc.

2.3. Оцінка ефективності функціонування студентського табору «Економіст»

Особливістю діяльності студентського табору «Економіст» є її географічне положення. Близькість розташування туристичного суб'єкта до Чорного моря є беззаперечною перевагою, що надає відвідувачам зручний доступ до пляжу та природних красот місцевості. В той же час, дана місцевість повністю забудована різноманітними базами відпочинку, готелями, котеджами та кемпінгами, що змушує студентський табір «Економіст» конкурувати з великою кількістю подібних закладів розміщення. В безпосередній близькості від даного закладу розміщення знаходяться база відпочинку «Відпочинок у Наталки та Павла», готель «Karolina Buhaz Roman», гостьовий будиночок «Уют», готель «Навколо світу» та багато інших подібних закладів розміщення. Також студентському табору «Економіст» доводиться конкурувати за свого споживача із приватним сектором – такого звичного і поширеного виду розміщення в нашій країні. І робити це доведеться за допомогою низьких цін в порівнянні з досить прийнятними зручностями, які багато в чому перевищують можливості приватного сектора.

Інфраструктура місцевості розвинута слабо. Наразі в Кароліно-Бугазі нараховується 2 ресторани (De Mare La Salvatore та Гарячий Шоколад) та 2 кафе (RICH та Casabonita) [40]. Враховуючи те, що кількість різноманітних закладів харчування обмежена, їдальня студентського табору «Економіст» користується популярністю. З метою підвищення ефективності діяльності, пропонуємо розглянути можливість надання послуг харчування відпочиваючим з приватного сектору або баз відпочинку, де відсутня кухня.

Для визначення ефективності діяльності студентського табору «Економіст» було проведено аналіз структури і динаміки собівартості виробництва по елементах операційних витрат. Для проведення аналізу була використана інформація з форми № 2 «Звіт про фінансові результати діяльності підприємства», розділ III «Елементи операційних витрат» (табл. 2.10).

Протягом досліджуваного періоду загальні операційні витрати студентського табору «Економіст» збільшилися на 239,72 тис. грн. При чому, збільшення відмічається за усіма елементами операційних витрат, окрім

амортизаційних відрахувань, абсолютне значення яких зменшилося на 12 тис. грн., а частка у структурі витрат знизилася до 2,80%.

Таблиця 2.10

Аналіз собівартості наданих послуг студентським табором «Економіст»
по елементах операційних витрат

Елементи операційних витрат	За 2020 рік		За 2021 рік		Зміна за рік	
	тис. грн.	% до суми	тис. грн.	% до суми	тис. грн.	%
1. Матеріальні витрати	313	16,33	424	19,22	111	2,90
2. Витрати на оплату праці	628	32,76	744	33,73	116	0,97
3. Відрахування на соціальні заходи	138	7,21	164	7,42	25,52	0,21
4. Амортизація	330	17,21	318	14,42	-12	-2,80
5. Інші операційні витрати	508	26,50	556	25,21	48,00	-1,29
Всього	1917	100,00	2206	100,00	288,52	x

Джерело: складено автором за фінансовими даними студентського табору «Економіст»

Слід зазначити, що загальна структура операційних витрат не змінилася: найбільшу частку становлять витрати на оплату праці, питома вага яких на кінець досліджуваного періоду зросла на 0,97% до рівня 33,73%. Інші операційні витрати також мали незначну динаміку до зростання на 48 тис. грн., проте зниження питомої ваги на 1,29% до рівня 25,21%.

Матеріальні витрати на підприємстві зросли на 111 тис. грн. і становили на кінець 2021 р. 19,22%. Туристичне підприємство «Економіст» зацікавлене у зменшенні операційних витрат при умові, що це не відобразиться негативно на якості надаваних туристичних послуг.

Далі було визначено вплив матеріаломісткості наданих послуг на зміну собівартості (табл. 2.11).

Обсяги реалізованих послуг на підприємстві збільшився у звітному році на 541,78 тис. грн. або на 27,32%. При цьому відбулося зростання матеріальних витрат на 111 тис. грн. або на 35,46%. Тобто, темпи зростання матеріальних витрат є вищими за зростання обсягу реалізованих послуг, що призвело до

збільшення матеріаломісткості послуг студентського табору «Економіст» на 0,01 тис. грн., що, в свою чергу, привело до збільшення собівартості наданих послуг на 25,48 тис. грн.

Таблиця 2.11

Аналіз впливу матеріаломісткості послуг студентським табором «Економіст»
на зміну собівартості туристичних послуг

Показники	2020 рік	2021 рік	Зміна (+,-)
1. Обсяг реалізованих послуг, тис. грн.	1982,92	2524,7	541,78
2. Матеріальні витрати, тис. грн.	313	424	111
3. Матеріаломісткість (ряд. 2 / ряд. 1)	0,16	0,17	0,01
4. Вплив на собівартість (ряд. 3 гр. 3 х ряд. 1 гр. 2)	x	x	$0,01 \cdot 2524,7 = 25,48$

Джерело: розраховано автором за фінансовими даними студентського табору «Економіст»

На вартість туристичних послуг, наданих досліджуваним підприємством, має значний вплив трудомісткість. У табл. 2.12 досліджено зміну собівартості туристичних послуг у 2021 р.

Таблиця 2.12

Аналіз впливу трудомісткості послуг студентським табором «Економіст»
на зміну собівартості продукції

Показники	2020 рік	2021 рік	Зміна (+,-)
1. Обсяг реалізованих послуг, тис. грн.	1982,92	2524,7	541,784
2. Витрати на оплату праці і відрахування на соціальні заходи, тис. грн.	766	908	141,52
3. Трудомісткість (ряд. 2 : ряд. 1)	0,39	0,36	-0,03
4. Вплив на собівартість (ряд. 3 гр. 3 х ряд. 1 гр. 2)	x	x	$-0,03 \cdot 2524,7 = -67,81$

Джерело: розраховано автором за фінансовими даними студентського табору «Економіст»

Протягом аналізованого періоду витрати на оплату праці і відрахування на соціальні заходи зросли на 141,52 тис. грн. При чому обсяг реалізованих послуг збільшився, що призвело до зниження трудомісткості на 0,03 тис. грн. Така

тенденція позитивно вплинула на собівартості послуг, зменшивши її на 67,81 тис. грн.

Найважливішим показником ефективності діяльності підприємства є розмір чистого прибутку. У табл. 2.13 досліджено динаміку одержаного прибутку студентським табором «Економіст» у 2020-2021 рр.

Таблиця 2.13

Аналіз динаміки отриманого прибутку студентським табором
«Економіст»

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			(+, -) тис. грн.	у % до підсумку
1. Прибуток від основної операційної діяльності (ряд. 2090 – ряд. 2130 – ряд. 2150)	-54,2	227,8	282,1	833,92
2. Результат від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю (ряд. 2120 – ряд. 2180)	-128,3	-124,0	4,3	12,71
2.1. Інші операційні доходи (ряд. 2120)	43,1	45,0	1,9	x
2.2. Інші операційні витрати (ряд. 2180)	171,4	169,0	-2,4	x
3. Фінансовий результат від операційної діяльності (ряд. 2190 або ряд. 2195) = (1+2)	-182,5	103,8	286,4	846,63
4. Результат від фінансової діяльності (ряд. 4.1+4.3+4.5)-(4.2+4.4+4.6)	-46,3	-70,0	-23,7	-70,07
4.1. Дохід від участі в капіталі (ряд. 2200)			0,0	x
4.2. Втрати від участі в капіталі (ряд. 2255)			0,0	x
4.3. Інші фінансові доходи (ряд. 2220)	12,6	13,3	0,7	x
4.4. Інші фінансові втрати (ряд. 2250)	15,8	20,6	4,8	x
4.5. Інші доходи (ряд. 2240)	22,2	26,1	3,9	x
4.6. Фінансові витрати (ряд. 2270)	65,3	88,8	23,5	x
5. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (ряд. 2290 або ряд. 2295) = (3+4)	-228,8	33,8	262,7	776,56
6. Чистий фінансовий результат (ряд. 2350 або ряд. 2355)	-228,4	28,2	256,6	758,63

Джерело: розраховано автором за фінансовими даними студентського табору «Економіст»

Протягом досліджуваного періоду чистий фінансовий результат підприємства збільшився на 256,6 тис. грн., тобто, більше, ніж у 7 разів. Таке зростання відбулося за рахунок зростання прибутку від операційної діяльності

на 282,1 тис. грн. та збільшення результату від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю на 4,3 тис. грн. Слід зазначити, що протягом досліджуваного періоду підприємство отримувало збиток від фінансової діяльності у розмірі 46,3 тис грн. та 70,0 тис. грн., відповідно.

Враховуючи те, що у розрахунку до підсумку, на кінець досліджуваного періоду підприємство значно покращило свою діяльність у 2021 р.: прибуток від основної операційної діяльності збільшився на 833,92%, результати від інших операцій, пов'язаних з операційною діяльністю на 12,71%, фінансові результати від операційної діяльності на 846,63%, фінансові результати від звичайної діяльності на 776,56%, чистий фінансовий результат на 758,63%. Рекомендуємо менеджменту підприємства не знижувати ефективність діяльності за основним видом діяльності, проте звернути увагу на збитковість фінансової діяльності та вжити необхідних управлінських рішень.

Підсумовуючи ефективність діяльності студентського табору «Економіст» було розраховано показники рентабельності (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Показники рентабельності діяльності студентського табору «Економіст»

Показники	2020 р.	2021 р.	Відхилення
1. Чистий дохід від реалізації (отримана виручка), тис. грн.	1982,92	2524,704	541,78
2. Загальні витрати із надання послуг, тис. грн.	2169,7	2484,1	314,42
3. Валовий прибуток, тис. грн.	-186,7	40,6	227,36
4. Чистий прибуток (збиток). тис. грн.	-228,4	28,2	256,60
5. Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн.	14470	14778	308,00
6. Рентабельність виробничої діяльності, % (р. 4 / р. 2)	-10,53	1,14	11,66
7. Рентабельність продаж, % (р.4 / р.1)	-11,52	1,12	12,64
8. Рентабельність власного капіталу, % (р.4 / р.5)	-1,58	0,19	1,77

Джерело: розраховано автором за фінансовими даними студентського табору «Економіст»

Враховуючи те, що 2020 р. підприємство закінчило зі збитком у сумі 228,4 тис. грн., усі показники рентабельності мають від'ємне значення. У 2021 р. підприємство зуміло вирівняти ситуацію і отримати чистий прибуток у розмірі 28,2 тис. грн. Це досить невелика сума, тому усі досліджувані показники

рентабельності мають невисокі значення: рентабельність виробничої діяльності 1,14; продаж – 1,12%; власного капіталу – 0,19%.

Такі показники свідчать про недостатню ефективність виробничих процесів, високий рівень витрат, обмеженість підприємства генерувати прибуток від наданих послуг, що може привести до втрати якості надаваних послуг та послаблення позиції на туристичному ринку. Невисока рентабельність власного капіталу вказує на високий рівень зобов'язань перед студентським табором та існуючі фінансові складнощі.

У наступній таблиці здійснено SWOT-аналіз діяльності студентського табору «Економіст» з метою визначення його переваг та слабких сторін, що дає можливість не тільки оцінити внутрішні чинники розвитку, а й визначити зовнішні фактори, які впливають на ефективність діяльності досліджуваного туристичного підприємства.

Таблиця 2.15

SWOT-аналіз розвитку студентського табору «Економіст»

№	Сильні сторони	Слабкі сторони
1	Вигідне географічне положення: чудові піщані пляжі, близькість до моря	Заклад потребує інновацій та модернізації
2	Приналежність табору Одеському національному економічному університету	Відсутність власного сайту
3	Різноманітність засобів розміщення	Низький рівень маркетингової діяльності
4	Низька цінова політика	Малорозвинено місцева інфраструктура
5	Наявність власного закладу харчування	Недостатня кількість додаткових послуг
6	Велика кількість додаткових безкоштовних послуг	Нетривалий період функціонування
7	Велика доглянута територія з різними майданчиками	
8	Наявність конференц-зали	
№	Можливості розвитку	Загрози розвитку
1	Розширення сегменту відвідувачів закладу	Припинення діяльності через військові дії
2	Оснащення табору сучасними інноваціями	Економічна ситуація в країні
3	Розширення асортименту додаткових послуг	Велика кількість конкурентів та їх активність
4	Покращення маркетингової діяльності	Втрата інтересу до внутрішнього туризму
5	Діджиталізація туристичних послуг	Зменшення прихильності туристів до

		пляжного відпочинку
6		Висока залежність від екологічних та погодних умов

Джерело: розроблено автором

Не дивлячись на те, що в умовах нестабільності зовнішнього середовища та впливу військово-політичної ситуації, великої кількості конкуруючих підприємств, головними факторами успіху даного туристичного суб'єкта є все ж наявність природних ресурсів, широкий асортимент засобів розміщення, висока якість надаваних послуг та велика кількість безкоштовних додаткових послуг, що і являються основними критеріями успішного функціонування студентського табору «Економіст».

За результатами дослідження другого розділу можна зробити наступні висновки.

Студентський табір ОНЕУ «Економіст» розташований в Кароліно-Бугазі. На території табору розміщується одночасно близько 200 осіб, що протягом оздоровчого сезону дає можливість відпочити максимум 1200 особам, при умові, що відпочинок триватиме 21 день. Цінова політика досліджуваного закладу розміщення помірна – від 70 грн. на добу з однієї особи до 350 грн. Проживання у досліджуваному закладі розміщення обирають у більшості студенти та працівники Одеського національного економічного університету, які люблять пляжний та активний відпочинок. Студентський табір «Економіст» надає відпочиваючим можливість харчуватися самостійно чи відвідати їдальню закладу. В їдальні організовано харчування за традиціями української національної кухні. Вартість триразового харчування складає 320 грн. Крім основних туристських послуг студентський табір надає ряд додаткових безкоштовних послуг та послуг за додаткову оплату.

На досліджуваному підприємстві сформовано лінійно-функціональну організаційну структуру. Управління базою відпочинку здійснюють 4 особи: директор, адміністратор з розміщення, завідувач кухні, помічник з господарчої частини. Вартість основних засобів студентського табору протягом 2021 р.

зросла за рахунок надходжень за такими стаття: будівлі та споруди, машини та обладнання, меблі, малоцінні необоротні матеріальні активи. Оцінка ефективності експлуатації номерного фонду табору показала, що у досліджуваному закладі розміщення загальний дохід від реалізації послуг розміщення у 2021 р. загальний дохід від реалізації послуг розміщення у студентському таборі «Економіст» у 2021 р. збільшився на 27,3% до 2524,7 тис. грн. Найнижчий рівень завантаженості студентського табору був у вересні (38%), найвищим – у серпні (69%). Підприємство не має власного сайту, а широко користується спеціалізованими сайтами, що інформують про заклади розміщення, такими як: Booking.com, Camping.in.ua, Nochi.com.ua, Karpaty.info, Tur-hotel.ru, Planetofhotels.com.

Студентський табір «Економіст» знизив ефективність господарської діяльності у 2021 р., що призвело до зменшення обсягів реалізованих послуг та зростання матеріальних витрат. Економічний ефект від такої діяльності виявився у зростанні матеріаломісткості послуг на 0,03 тис. грн. за рахунок чого відбулося подорожчання собівартість послуг на 64,48 тис. грн. Результати аналізу фінансової діяльності свідчать про фінансові труднощі та потребу в управлінні витратами підприємства, підвищенні ефективності виробничих процесів та можливого перегляді стратегій продажу. Студентському табору «Економіст» слід ретельніше планувати свою фінансову діяльність, розглянути можливості впровадження управлінських заходів, направлених на підвищення рентабельності. У процесі SWOT-аналізу були виявлені сильні та слабкі сторони туристичних послуг студентського табору «Економіст», а також визначені загрози та можливості, які притаманні досліджуваному підприємству.

РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧОРНОМОРСЬКОГО УЗБЕРЕЖЖЯ ПРИ ПРОЕКТУВАННІ ПРИГОДНИЦЬКИХ ТУРІВ

3.1. Розробка загальної концепції пригодницького туру із розміщенням у студентському таборі ОНЕУ «Економіст»

Сучасні туристи останнім часом помітно змінили характер уподобань та не задовольняються найпростішими видами рекреації, зокрема, відпочинком на пляжі. Вони прагнуть набути незабутніх вражень, випробувати себе в нових умовах і отримати яскраві емоції, які залишаться у пам'яті надовго. Задовільнити ці потреби здатний пригодницький туризм.

Розвиток пригодницького туризму в Одеській області є однією з актуальних тенденцій у сфері подорожувань. Цей вид туризму щорічно набуває популярності у світі серед туристів усіх вікових категорій та соціальних верств.

Одещина, зі своїм різноманіттям природних ландшафтів і унікальних локацій, великим потенціалом для проведення пригодницьких турів. На рис. 3.1. представлено основні туристичні ресурси для створення пригодницьких турів.

Рис. 3.1. Туристичні ресурси Одещини для створення пригодницьких турів

Джерело: складено автором

Селище Кароліно-Бугаз Одеської області має прекрасні пляжі уздовж узбережжя Чорного моря, які містять в собі величезний потенціал не лише для водних видів спорту та розваг, а й екстремального водіння на квадроциклах по піщаній місцевості. На території району розташовані природні заповідники, каньйони, парки, які можна використати для побудови пішохідних та велосипедних маршрутів, альпінізму, спелеології та інших пригодницьких видів відпочинку в оточенні непорушеної природи.

Розвинена туристична інфраструктура Білгород-Дністровського району забезпечить комфортний відпочинок на будь-який туристичний смак: від вишуканих готелів до кемпінгів. На території району розташовані природні, культурні та історичні пам'ятки, такі як, Аккерманська фортеця, Дністровський лиман, Стародавнє місто Тіра, Краєзнавчий музей, Свято-Вознесенський собор, Свято-Георгіївська (Болгарська) церква, Олександрівські казарми, Скіфська могила, Грецька церква та інш., що можуть збагатити програму будь-якого туру. Екологічно чисте середовище сприятиме комфортному та якісному відпочинку.

Перебування на узбережжі Чорного моря, катання по піщаній місцевості на квадроциклах, прогулянки до природних об'єктів – лиманів та заток дозволять значно урізноманітнити відпочинок. Для людей, які мріють про зміни у власному житті, психологічний стан яких перебуває «на межі», просто необхідний сплеск адреналіну та отримання позитивних емоцій. Невеликий квадро-тур по бездоріжжю Чорного моря – це чудова можливість забути про щоденні турботи та насолодитися відпочинком на повну. Відправившись у пригодницький тур, подорожуючі зможуть відкрити для себе захоплюючий світ пригод та емоцій, підкоривши бездоріжжя на потужному квадроциклі, здійснивши піші прогулянки, що дозволить назавжди закохатися у цю незабутню атмосферу вільності та адреналіну у селищі Кароліно-Бугаз, куди захочеться повернутися ще не один раз.

Туристичний продукт розрахований на людей, які цінують відпочинок і готові отримувати від життя найкраще. Подорожуючі зможуть відвідати захоплюючі природні локації Білгород-Дністровського району, зупинитися в

комфортних умовах проживання у студентському таборі «Економіст». Пригодницький тур «По Чорноморському бездоріжжю» – це неповторний відпочинок, який залишиться у пам’яті назавжди.

Запропонований тур розрахований на фізично витривалих туристів із рівнем доходу вище середнього. У таблиці 3.1 наведено загальну характеристику запропонованого туру з основними показниками.

Таблиця 3.1

Загальна характеристика туру

Назва туру	«По Чорноморському бездоріжжю»
Вид туру	пригодницький
Місце дислокації туристів	с. Кароліно-Бугаз, студентський табір «Економіст»
Основні пункти маршруту	Дністровський гранд каньйон, Дністровський лиман, Будацька коса, підйомний міст (с. Затока)
Тип маршруту	Радіальний
Вид транспорту	Квадрацикл
Кількість туристів у групі	10
Тривалість туру	3 дні / 2 ночі (уїк-енд тур)
Особливі вимоги	Вік учасника: від 18 років, наявність водійського посвідчення категорії А Пасажир на квадроцикл – від 12 років. Фізично витривалі
Тривалість пригодницьких активностей	10 год
Загальна тривалість туристичних заходів	20 год

Джерело: розроблено автором

Основними пунктами маршруту є: Дністровський гранд каньйон, Дністровський лиман, піщаний насип у Затоці, підйомний міст (с. Затока).

Дністровський гранд каньйон – це один з найбільш вражаючих та мальовничих природних об’єктів, розташований в Білгород-Дністровського району Одеській області. Цей каньйон утворений річкою Дністер, яка вирізає глибоку долину в вапнякових скалах, утворюючи унікальні пейзажі та карстові форми. Площа Дністровського гранд каньйону охоплює близько 250 кілометрів, простягаючись від міста Одеса до Кримських гір. Висота стін каньйону може досягати понад 150 метрів, а їхні круті схили створюють вражаючі краєвиди.

Тут туристи зможуть насолодитися захоплюючими краєвидами із висоти пташиного польоту, а потім спуститися донизу по глиняно-піщаній суміші та оцінити велич каньйону знизу.

Дністровський лиман – велика за площею затока, що є однією з ключових природних пам'яток Причорномор'я. Розташований у Одеській області, поруч з відомими курортними містами. Водойма є одним із чисельних лиманів Чорного моря і відокремлена від нього піщаним перешийком шириною від 40 до 500 метрів, відомим як коса Бугаз [41].

Наразі Бугазька коса вважається найкращим пляжем у Білгород-Дністровському районі. Протяжність піщаного насипу 18 км, а ширина коливається від 60 до 200 метрів. Пісок на косі дрібнозернистий і має червоний відтінок, що нагадує високоякісне золото. Шанувальники даної місцевості сміливо порівнюють відпочинок на Бугазькій косі з відпочинком на відомому іспанському курорті Коста-дель-Соль [42].

Підйомний міст у Затоці є одним зі символів цього курортного регіону. Цей міст знаходиться на мальовничому ландшафті Дністровського лиману, поруч з відомим пляжем «Затока». Міст споруджено для забезпечення зв'язку між берегами лиманів і функціонує як шлях для автомобільного та пішохідного руху.

Слід зазначити, що підйомний міст має вражаючу архітектурну форму. Він складається з двох масивних башт, які підтримують дорожню частину, а також має можливість підняття центральної частини мосту для пропуску великих суден, що прямують вздовж лиману. Цей міст не лише виконує практичну функцію забезпечення транспортного сполучення, але й є важливим об'єктом для туристів, він створює неповторний архітектурний образ і дозволяє подорожуючим насолоджуватися захоплюючими видами на водойму та навколишніми мальовничими пейзажами [43].

3.2. Розробка та просування пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Для реалізації запропонованого туру було розроблено програму перебування з розрахунком подоланої відстані та тривалості туристичних заходів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Програма пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Початковий пункт – Кінцевий пункт	День туру	Тривалість заходу	Особливості активностей	Подолана відстань
Вїзд до курортної зони Каролиноа-Бугаз – Дністровський гранд каньйон	2	2 год	їзда по пагорбах, піщаній місцевості у супроводі інструктора на окремому квадроциклі	20 км (11 км відстань + 9 км катання)
Дністровський гранд каньйон – Дністровський лиман	2	1 год	катання по березі мальовничого лимана	9,5 км (5,5 км відстань + 4 км катання)
Дністровський лиман – вїзд до курортної зони Каролино-Бугаз	2	1 год	їзда по грантових шляхах, піщаним насипам	10,5 км (5,5 км відстань + 5 км катання)
Студентський табір «Економіст» - Підйомний міст у Затоці	3	3 год	піший похід по піщаному насипу	9 км
Підйомний міст у Затоці – Студентський табір «Економіст»	3	3 год	піша прогулянка ущелиною, відвідування річки та природних пам'яток	9 км
Загалом	2 дні	10 год	їзда на квадроциклі – 4 год. піші прогулянки – 6 год	22 км – квадроцикл близько 18 км – пішим ходом

Джерело: розроблено автором

Не лише основні пригодницькі активності будуть присутні у запропонованому турі, а й додаткові дві екскурсійно-пізнавальні програми, що дозволить розширити кругозір туристів та поглибити обізнаність подорожуючих про природні пам'ятники Білгород-Дністровського району,

спонукаючи їх проявляти більше інтересу до відвіданих туристичних destinations (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Екскурсійна програма пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Екскурсійний об'єкт	День туру	Час перебування	Ким проводиться	Вартість, грн.
Екскурсійна програм «Відкрий для себе Дністровський гранд каньйон»	2	1 год	Керівник групи	500
Екскурсія «Піщані пересипи Затоки»	3	3 год (по ходу пішої прогулянки)	Керівник групи	700
Загалом		4 год		1200

Джерело: розроблено автором

Забезпечення розважальної програми у пригодницькому турі є необхідною складовою для повноцінного відпочинку та задоволення учасників. Така програма допомагає розслабитися після активних пригод, створює можливість для соціального спілкування між учасниками групи, а також дозволяє пізнати місцеву культуру та традиції через розважальні заходи, інтерактивні вистави, квести та тематичні вечірки. З метою підвищення загального рівня задоволення від пригодницького туру та сприяння позитивним емоціям учасників була розроблена розважальна програма туру (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Розважальна програма пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Розваги	День туру	Час перебування	Ким проводиться	Вартість, грн.
Пригодницько-культурна програма «Підключись до пригоди – познайомся з адреналіном»	1	2 год	Керівник групи	1300
Розважальна програма «Все тільки починається»	2	2 год	Керівник групи	1200
Пригодницько-розважальна програма-квест «Цікава Затока»	3	2 год	Керівник групи	1500
Загалом		6 год		4000

Джерело: розроблено автором

Розглянувши загальні характеристики окремих елементів туристичного продукту, було розроблено програму пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Програма пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Час	Заходи
1	2
1-й день	
17:00 – 17:30	Збір туристів біля ОНЕУ за адресою: (м. Одеса, вул. Преображенська, 8)
17:30 – 18:30 (53 км)	Інструктаж. Переїзд з м. Одеса до селища Кароліно-Бугаз до студентського табору «Економіст»
18:30 – 19:30	Поселення у таборі
19:30 – 20:00	Вечеря у їдальні студентського табору «Економіст»
20:00 – 22:00	Пригодницько-культурна програма «Підключись до пригоди – познайомся з адреналіном»
22:00 –	Ночівля в 2-х місних номерах студентського табору «Економіст»
2-й день	
08:00 – 08:30	Сніданок в їдальні студентського табору «Економіст»
08:30 – 09:30 (10 км)	Збір туристів біля входу у табір, переїзд до відправної точки (в'їзд до курорту Кароліно-Бугаз), знайомство з інструктором.
09:30 – 10:30	Екіпіровка туристів, проведення інструктажу, пробні заїзди
10:30 – 13:00 (11 км)	Катання на квадрациклах з поступовим переміщенням до Дністровського гранд каньйону на квадроциклах
13:00 – 14:00	Екскурсійна програм «Відкрий для себе Дністровський гранд каньйон»
14:00 – 14:30	Обід туристів підготовленими комплексом туристичних страв.
14:30 – 16:00 (5,5 км)	Переїзд туристів до Дністровського лиману з катанням на пересічній місцевості
16:00 – 17:00	Відпочинок, милування красотою Дністровського лиману, купання в ньому
17:00 – 18:00 (5,5 км)	Повернення до початкової точки маршруту
18:00 – 19:00	Переодягання, повернення до студентського табору «Економіст»
19:00 – 19:30	Вільний час
19:30 – 20:00	Вечеря у їдальні закладу розміщення
20:00 – 22:00	Розважальна програма «Все тільки починається»
22:00 –	Вільний час, ночівля в номерах студентського табору «Економіст»
3-й день	
08:00 – 08:30	Сніданок в їдальні студентського табору «Економіст»
08:30 – 09:00	Збір туристів біля входу у табір, інструктаж.
09:00 – 12:00 (9 км)	Початок пішої прогулянки «Піщані пересипи Затоки»
12:00 – 14:00	Пригодницько-розважальна програма-квест «Цікава Затока»
14:00 – 14:30	Обід туриста
14:30 – 16:30	Відпочинок, купання у морі, пляжні ігри
16:30 – 19:30	Повернення до студентського табору «Економіст»

19:30 – 20:00	Виселення з номерів табору
20:00 – 20:15	Збір біля воріт табору
20:15 – 21:00 (50 км)	Повернення до м. Одеса

Джерело: розроблено автором

Реалізація запропонованої програми планується на літній період 2024 р. Пропонується здійснювати пригодницький тур 2 рази на місяць, що в середньому дасть можливість організувати 7 турів за визначеним радіальним маршрутом (див. додаток Д.1).

Кожної непарної п'ятниці, починаючи 07.06.2024 р. від Одеського національного економічного університету буде відправлятися група в кількості 10 туристів та 1 керівника групи. По приїзду до студентського табору «Економіст» туристи будуть розселені у комфортабельні 2-х спальні номери. Після вечері у їдальні закладу на туристів чекає пригодницько-культурна програма «Підключись до пригоди – познайомся з адреналіном», мета якої познайомити учасників туру між собою, створити довірливу дружню атмосферу. Проведення даного закладу покладається на керівника групи. Протягом двох годин керівник групи буде пропонувати різноманітні конкурси, в ході яких учасникам доведеться ближче пізнати один одного, будуть використані різноманітні настільні ігри, які сприятимуть спілкуванню та взаємодії між учасниками. Кожен турист отримає невеличкі сувеніри. Після цього, туристи матимуть вільний час для прогулянки території табору та нічний відпочинок.

Другий день пригодницького туру розпочнеться із сніданку у їдальні студентського табору «Економіст» та відправлення учасників на початкову точку маршруту, де вони познайомляться з інструктором з їзди на квадроциклах, пройдуть інструктаж з техніки безпеки, одягнуть захисний одяг, шолом, рукавички. Спробують контрольні заїзди, щоб відчути сталевий друг. На кожному з 5 квадроциклів буде по 2 учасники та інструктор на окремому квадроциклі. Далі туристи відправляться на катання по маршруту, який вказує інструктор, добираючись по ходу руху до Дністровського гранд каньйону (див.

додаток Д.2). Туристи зможуть самотійно віртуозно долати різні перепади рельєфу, минаючи дерева, об'їжджаючи кущі та піщані схили. На самому каньйоні подорожуючі зможуть відпочити, отримати пізнавальну екскурсійну програму від керівника групи, помилуватися природою з висоти пташиного польоту та спуститися вниз каньйону по глиняно-піщаних схилах. Після туристського обіду, який буде виданий кожному учаснику тупу в одноразовому посуді та окремо пофасованих пакетах, туристи відправляться до Дністровського лиману до місця, де можна купатися та відпочивати. Після прохолоди лиманної води, учасники пригодницького туру будуть повертатися до початкової точки маршруту, де переодягнуться, обміняються враженнями та повернуться до студентського табору «Економіст». Після вечері у їдальні закладу розміщення, учасників туру чекає розважальна програма «Все тільки починається». У ході якої учасники будуть стріляти з лука, метати м'ячики, перетягувати канат, участувати в різноманітних естафетах, а окремі бажаючі зможуть зайнятися воркаутом на свіжому повітрі.

Зранку третього дня, після сніданку, туристи відправляться у пішу прогулянку піщаним насипом, який простягається від Кароліно-Бугаз до Затоки, до підйомного моста, унікальної архітектурної пам'ятки (**див. додаток Д.3**). По ходу руху, керівник групи буде зупиняти туристів на невеличкий відпочинок та розповідати про природні особливості формування даного природного дива, сучасного його використання та плани на майбутнє. По прибутті до призначеного місяця, керівником групи буде проведено пригодницько-розважальна програма-квест «Цікава Затока», що дасть можливість туристам відпочити, дізнатися цікавинки про дану місцевість та отримати невеличкі символічні подарунки. Після туристичного обіду, відпочинку, купанні у морі та пляжних ігор, туристи направляться назад до студентського табору «Економіст». Після збирання речей, виселення з номерів табору, учасники пригодницького туру зберуться у мікроавтобусі біля воріт табору та відправляться назад до м. Одеси. На цьому туристична програма пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» буде завершена.

У вартість пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» входить:

- трансфер з м. Одеси до студентського табору «Економіст» та назад;
- проживання у 2-х місних номерах табору (2 ночі);
- харчування в їдальні студентського табору (2 сніданки, 2 вечері);
- сухий обід туриста – 2 рази;
- оренда квадроцикла;
- засоби особистого захисту (спецодяг, мото-захист і шолом);
- інструктаж, супровід інструктора на окремому квадроциклі;
- 2 екскурсійні програми;
- 3 спортивно-розважальні програми;
- пам'ятні сувеніри.

За окрему плату туристи можуть отримати:

- розширений сервіс харчування: замовлення спеціальних страв;
- користування каркасним басейном;
- прокат велосипедів.

Особливістю створення та реалізації даного туру є необхідність його узгодження з органами місцевої влади, визначення чітких маршрутів для їзди на квадроциклах з дотриманням правил екологічного та природного ресурсозберігання та обов'язкова сплати податків до місцевого бюджету.

До настання літнього сезону, необхідно провести вдалу рекламну кампанію щодо просування запропонованого туристичного продукту. Ефективні методи просування пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» представлені на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Ефективні методи просування пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Джерело: розроблено автором

Інтернет-маркетинг наразі є найдієвішим методом просування туристичних продуктів. Використовуючи соціальні медіа, рекламні кампанії у мережі Інтернет, розміщення інформації на туристичних сайтах та блогах для привертання уваги потенційних клієнтів, можливо привернути увагу потенційних споживачів запропонованого туру.

Враховуючи те, що студентський табір «Економіст» є структурним підрозділом Одеського національного економічного університету, то саме студенти даного закладу можуть бути потенційними споживачами запропонованого туристичного продукту. Тому, необхідно налагодити співпрацю з менеджментом даного закладу з метою спільного просування туру та отримання позитивних рекомендацій.

Наступним напрямом просування туристичного продукту є прямий маркетинг, який полягає в організації інформаційних заходів, презентацій туру, участь у туристичних виставках для привертання уваги клієнтів.

Створення цікавого контенту на основі фото- та відеоматеріалів про пригоди та емоції учасників туру, надання інформаційного матеріалу в цікавому пригодницькому стилі, допоможе створити позитивний імідж туристичному продукту.

Отже, етап просування туристичного продукту є не менш важливим за його організацію та розробку, оскільки успіх його реалізації в значній мірі залежить від правильно обраних інструментів маркетингу.

3.3. Економічне обґрунтування розробленого туру

Вартість туристичного продукту визначається комплексом факторів, які включають в себе витрати на організацію туру, якість послуг, конкурентоспроможність на ринку, очікування клієнтів та прибутковість для туроператора. Для розрахунку вартості пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» було використано витратний метод ціноутворення, який формується на основі витрат, які понесені при створенні та наданні туристичних послуг. Цей метод включає в себе розрахунок усіх витрат, пов'язаних з наданням послуги і додавання до них певного рівня прибутку (3.1).

$$V_{\text{тп}} = Z_{\text{в}} + П_{\text{в}} + П_{\text{р}} \quad (3.1)$$

$V_{\text{тп}}$ – вартість туристичного продукту

$Z_{\text{в}}$ – змінні витрати (собівартість туру);

$П_{\text{в}}$ – постійні витрати;

$П_{\text{р}}$ – прибуток.

Враховуючи, що у вартість запропонованого туру будуть включені всі витрати на його реалізацію, то до змінних витрат буде віднесено: транспортні витрати, витрати на розміщення, харчування, туристичні заходи, екскурсійні та розважальні програми, а також страхування туристів.

При організації туру перевізником виступить транспортна компанія «САТ», яка здійснює пасажирські перевезення в Одеській області за тарифом 27 грн./км. Відповідно, витрати на перевезення туристів до студентського табору «Економіст» складуть:

$$27 \frac{\text{грн.}}{\text{км}} \cdot 53 \text{ км} = 1\,431 \text{ грн.}$$

Повернення туристів до м. Одеса буде вартувати стільки ж. Отже, загальні транспортні витрати складуть 2 862 грн.

Як було зазначено вище, розміщуватися туристи будуть у студентському таборі «Економіст» у 2-х місних номерах, вартістю 350 грн. за ніч. Відповідно

програмі туру, відпочиваючі будуть мати 2 ночівлі, що коштує 700 грн. на кожного туриста. Загальні витрати на проживання будуть становити:

$$700 \text{ грн.} \cdot 10 \text{ осіб} = 7\,000 \text{ грн.}$$

У вартість туру буде включено 2 сніданки по 80 грн. (160 грн.), 2 вечері по 110 грн. (220 грн.) та 2 сухі обіди туриста по 100 грн. (200 грн.). Вартість харчування на одного туриста складе:

$$160 \text{ грн.} + 220 \text{ грн.} + 200 \text{ грн.} = 580 \text{ грн.}$$

А на групу туристів із 10 осіб загальні витрати на харчування становитимуть:

$$580 \text{ грн.} \cdot 10 \text{ осіб} = 5800 \text{ грн.}$$

Найбільшою статтею витрат пригодницького туру будуть витрати на туристичні заходи (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Розрахунок витрат на проведення заходів пригодницького туру

Вид екскурсії	Ціна за 1 годину, грн.	Кількість	Вартість, грн.
Оренда квадроцикла	1000	5	5000
Оренда засобів особистого захисту (спецодяг, мото-захист, шолом)	300	10	3000
Загальна вартість			8000

Витрати на екскурсійні та розважальні програми були розраховані у попередньому підрозділі і становлять, відповідно 1200 грн. та 4000 грн.

Для розрахунку загальної собівартості туру необхідно визначити суму страхування туристів. Мінімальна туристична ціна страхування туриста в Україні 5 грн./доба. Відповідно, загальні страхові витрати на групу туристів складуть 1000 грн.

Змінні витрати пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» представлено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Змінні витрати пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Стаття витрат	Вартість, грн. (у розрахунку на групу туристів)
Транспортні витрати	2862
Витрати на проживання	7000
Витрати на харчування	5800
Витрати на активності	8000
Екскурсійні витрати	1200
Витрати на розваги	4000
Витрати на страхування	1000

Джерело: розроблено автором

Як зазначалося вище для просування даного туристичного продукту планується використовувати такі маркетингові методи як Інтернет-маркетинг, партнерські відносини, прямий маркетинг та створення цікавого контенту. У табл. 3.8 розраховано приблизні витрати на рекламну кампанію даного туру.

Таблиця 3.8

Розрахунок витрат на просування туристичного продукту

Інструменти просування	Вартість, грн.
Витрати на Інтернет-маркетинг	4000
Витрати на організацію спільних заходів у ОНЕУ	6000
Витрати на заходи прямого маркетингу (презентації, участь у туристичних виставках)	5000
Створення відео та фото контенту	3000
Постійні інвестицій витрати	18000

Джерело: розроблено автором

Проаналізувавши частку постійних експлуатаційних витрат, що припадає на одного обслуговуваного туриста у подібних турах, було визначено її вартість

на рівні 800 грн./туриста. Загальні експлуатаційні витрати для групи туристів з 10 осіб складуть 8 000 грн.

У наступній таблиці розраховано загальну суму постійних витрати на реалізацію туристичного продукту сезону літо-2024.

Таблиця 3.9

Розрахунок постійних витрат на проведення туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Стаття витрат	Сума, грн.
Постійні інвестиційні витрати	18000
Постійні експлуатаційні витрати	8000
Разом	26000

Джерело: розроблено автором

У таблиці 3.10 розраховано вартість туру на одного туриста, враховуючи туроператорську маржу у розмірі 25% від собівартості туристичного продукту.

Таблиця 3.10

Розрахунок вартості одного туру туристичного продукту
«По Чорноморському бездоріжжю»

Стаття витрат	Вартість, грн.
Транспортні витрати	$2862: 10 = 286$
Витрати на проживання	$7000: 10 = 700$
Витрати на харчування	$5800: 10 = 580$
Витрати на активності	$8000: 10 = 800$
Екскурсійні витрати	$1200: 10 = 120$
Витрати на розваги	$4000: 10 = 400$
Витрати на страхування	$1000: 10 = 100$
Собівартість туру (змінні витрати)	2986
Туроператорська маржа від собівартості туру (25%)	747
Ціна туру	3733

Джерело: розроблено автором

З метою визначення економічної ефективності запропонованого туру було використано розрахунок точки беззбитковості, за допомогою якої можна

визначити мінімальну кількість реалізованих турів, необхідних для покриття всіх витрат і досягнення нульового прибутку або так званого беззбиткового рівня.

Скориставшись даними табл. 3.9 та 3.10 було розраховано точку беззбитковості для пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» за формулою 3.2:

$$T_6 = \frac{\Pi_B}{(Ц - Z_B)}, \quad (3.2)$$

де T_6 – точка беззбитковості;

$Ц$ – ціна реалізації одного туру;

Π_B – постійні витрати;

Z_B – змінні витрати (собівартість туру).

$$T_6 = \frac{26000}{(3733 - 2986)} = 34,8 \text{ тури}$$

Як бачимо, для покриття усіх витрат підприємству необхідно реалізувати 35 турів. Враховуючи, що кількість однієї туристичної групи складає 10 осіб, туристичному підприємству необхідно організувати та провести щонайменше 4 таких групи для забезпечення прибутковості розробленого туру.

Графічна інтерпретація отриманих досліджень представлена на рис. 3.3.

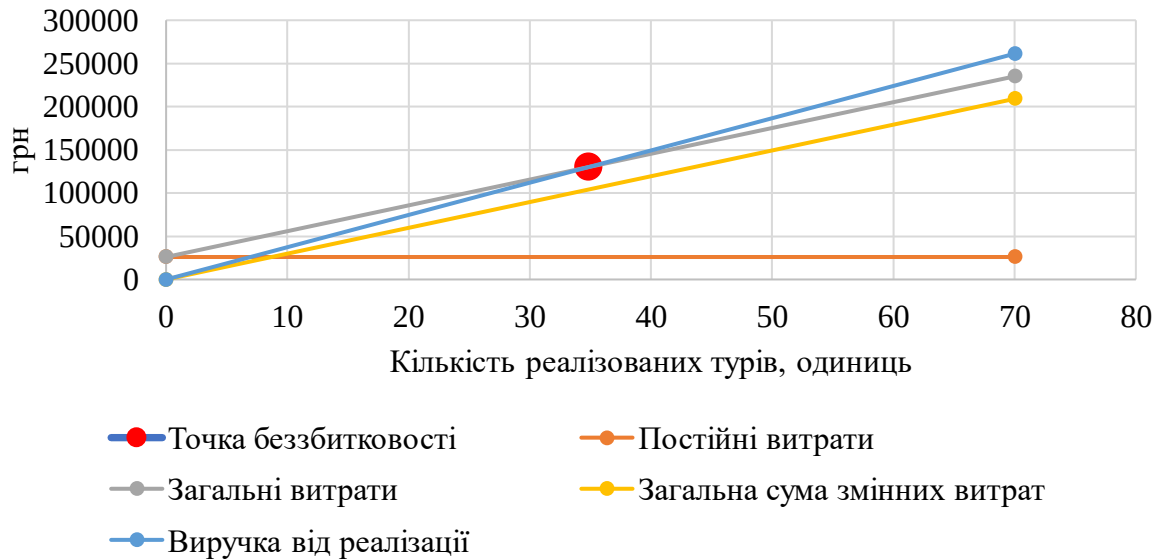

Рис. 3.3. Графічна інтерпретація точки беззбитковості реалізації пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Джерело: розроблено автором

У літній сезон 2024 р. планується сформувати щонайменше 7 туристичних груп з виїздом у відповідні дати (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Прогнозний графік початку туру «По Чорноморському бездоріжжю»

Місяць	Дата початку туру
червень	07; 21
липень	05; 19
серпень	09; 23
вересень	13

Джерело: розроблено автором

Прогнозна виручка від реалізації запланованих турів можна розрахувати за формулою 3.3:

$$B = C \cdot k, \quad (3.3)$$

де B – виручка від реалізації;

C – ціна реалізації одного туру;

k – кількість реалізованих турів.

Відповідно прогнозним даним, виручка від реалізації проведення пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» для 7 груп туристів складе 261 310 грн.:

$$B = 3733 \cdot 70 = 261310 \text{ грн.}$$

За таких умов, з реалізацією 70 турів, туристичне підприємство отримає прибуток, який розраховується за формулою (3.4):

$$\Pi = B - (\Pi_{\text{в}} + 3_{\text{в}} \cdot k), \quad (3.4)$$

Відповідно до отриманих даних, сума прибутку від реалізації туристичного продукту складе 26 276 грн.:

$$261310 - (26000 + 2986 \cdot 70) = 26276 \text{ грн.}$$

На основі отриманих даних можна провести оцінку економічної ефективності запропонованого пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю». Для цього необхідно скористатися формулою розрахунку рентабельності продажу туристичного продукту (POS), яка визначається як співвідношення прибутку до виручки від реалізації (3.5):

$$POS = \frac{\Pi}{B} \cdot 100\% \quad (3.5)$$

де Π – прибуток від реалізації туристичного продукту;

B – виручка від реалізації туристичного продукту.

$$POS = \frac{26\,276}{261\,310} \cdot 100\% = 10,06\%.$$

Рівень рентабельності 10,06% вказує на те, що проєкт є прибутковим і може вважатися ефективним з фінансової точки зору. Такий незначний рівень рентабельності обумовлений невеликою кількістю проведених турів, що зумовлено сезонністю функціонування основного закладу розміщення туристів студентського табору «Економіст».

Узагальнюючи запропоновані заходи, слід зазначити.

Селище Кароліно-Бугаз є ідеальним місцем для проведення пригодницьких турів, завдяки своїм унікальним природним, культурним та історичним ресурсам, а також розвиненій туристичній інфраструктурі. Враховуючи те, що селище Кароліно-Бугаз – це регіон піщаних пляжів, моря, лиманів та каньйонів, пропонуємо розробити пригодницький тур «По Чорноморському бездоріжжю». Серед вражаючої природи регіону, пропонуємо активним туристам, які люблять піші прогулянки, їзду на квадроциклах, пригоди та нові враження відправитися у незабутню подорож в селище Кароліно-Бугаз.

Запропонований пригодницький тур «По Чорноморському бездоріжжю» розрахований на активну молодь та людей середніх років з доброю фізичною підготовкою. Протягом трьох днів туру відпочиваючі отримають 2 активності, 2 природно-пізнавальні екскурсії, 3 розважально-спортивні програми та масу незабутніх вражень. Студентський табір «Економіст» стане чудовим доповненням пригодницького туру, де туристи зможуть розміститися, харчуватися та брати участь у розважальних заходах. Після успішного просування туристичного продукту «По Чорноморському бездоріжжю» відбувається безпосередня реалізація турів через туристичні агенції.

Для встановлення вартості пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» було використано витратний метод ціноутворення, що побудований на калькулюванні повної собівартості турпродукту. Провівши розрахунки усіх витрат, було визначено собівартість туру, що склала 2 986 грн. Після реалізації туристичних турів, дохід підприємства складе 261 310 грн. Прибуток від реалізації 7 груп пригодницького туру «По Чорноморському

бездоріжжю» складе 26 276 грн., що становить 10,06% рентабельності. Враховуючи, що даний тур є прибутковим, можна говорити про його економічну доцільність. Розміщення туристів на базі студентського табору «Економіст» допоможе даному закладу збільшити кількість відвідувачів протягом літнього сезону та підвищити імідж туристичного підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження на тему «Особливості використання природно-ресурсного потенціалу Одеського регіону як фактору розвитку туризму» дало можливість зробити наступні висновки.

Природні ресурси мають ключовий вплив на туристичну індустрію за рахунок привернення уваги та задоволення потреб туристів. Класифікація природних ресурсів дозволила визначити їхню різноманітність та вплив на різні аспекти туристичної діяльності. Такі природні ресурси як бальнеологічні, фітолікувальні, ландшафтні, кліматичні, водні, пляжні та спелеоресурси найчастіше використовуються для створення туристичних продуктів. Визначення їхнього впливу на туристичну діяльність дозволяє ефективніше управляти та раціональніше використовувати їх для задоволення потреб туристів.

Одеська область входить до південних прикордонних територій України, де природно-кліматичні умови не надто сприятливі для формування природних ресурсів регіону, що робить область відносно менш багатою на природні ресурси. У той же час в області є значні ресурси, які можна використовувати в туристичній та рекреаційній сферах, такі як клімат, море, водні та бальнеологічні ресурси, а також біологічні ресурси. Показник територій, що перебувають під різними формами заповідання в області наразі є недостатнім, і його можна підвищити за рахунок створення заказників місцевого значення, що сприятиме розвитку активного туризму, сільського туризму та екологічного туризму.

Студентський табір ОНЕУ «Економіст» розташований в Кароліно-Бугазі. На території табору розміщується одночасно близько 200 осіб, що протягом оздоровчого сезону дає можливість відпочити максимум 1200 особам, при умові, що відпочинок триватиме 21 день. Цінова політика досліджуваного закладу розміщення помірна – від 70 грн. на добу з однієї особи до 350 грн.

Проживання у досліджуваному закладі розміщення обирають у більшості студенти та працівники Одеського національного економічного університету, які люблять пляжний та активний відпочинок. Студентський табір «Економіст» надає відпочиваючим можливість харчуватися самостійно чи відвідати їдальню закладу. В їдальні організовано харчування за традиціями української національної кухні. Вартість триразового харчування складає 320 грн. Крім основних туристських послуг студентський табір надає ряд додаткових безкоштовних послуг та послуг за додаткову оплату.

На досліджуваному підприємстві сформовано лінійно-функціональну організаційну структуру. Управління базою відпочинку здійснюють 4 особи: директор, адміністратор з розміщення, завідувач кухні, помічник з господарчої частини. Вартість основних засобів студентського табору протягом 2021 р. зросла за рахунок надходжень за такими статтями: будівлі та споруди, машини та обладнання, меблі, малоцінні необоротні матеріальні активи. Оцінка ефективності експлуатації номерного фонду табору показала, що у досліджуваному закладі розміщення загальний дохід від реалізації послуг розміщення у 2021 р. загальний дохід від реалізації послуг розміщення у студентському таборі «Економіст» у 2021 р. збільшився на 27,3% до 2524,7 тис. грн. Найнижчий рівень завантаженості студентського табору був у вересні (38%), найвищим – у серпні (69%). Підприємство не має власного сайту, а широко користується спеціалізованими сайтами, що інформують про заклади розміщення, такими як: Booking.com, Camping.in.ua, Nochi.com.ua, Karpaty.info, Tur-hotel.ru, Planetofhotels.com.

Студентський табір «Економіст» знизив ефективність господарської діяльності у 2021 р., що призвело до зменшення обсягів реалізованих послуг та зростання матеріальних витрат. Економічний ефект від такої діяльності виявився у зростанні матеріаломісткості послуг на 0,03 тис. грн. за рахунок чого відбулося подорожчання собівартості послуг на 64,48 тис. грн. Результати аналізу фінансової діяльності свідчать про фінансові труднощі та потребу в управлінні витратами підприємства, підвищенні ефективності виробничих

процесів та можливому перегляді стратегій продажу. Студентському табору «Економіст» слід ретельніше планувати свою фінансову діяльність, розглянути можливості впровадження управлінських заходів, направлених на підвищення рентабельності. У процесі SWOT-аналізу були виявлені сильні та слабкі сторони туристичних послуг студентського табору «Економіст», а також визначені загрози та можливості, які притаманні досліджуваному підприємству.

Селище Кароліно-Бугаз є ідеальним місцем для проведення пригодницьких турів, завдяки своїм унікальним природним, культурним та історичним ресурсам, а також розвиненій туристичній інфраструктурі. Враховуючи те, що селище Кароліно-Бугаз – це регіон піщаних пляжів, моря, лиманів та каньйонів, пропонуємо розробити пригодницький тур «По Чорноморському бездоріжжю». Серед вражаючої природи регіону, пропонуємо активним туристам, які люблять піші прогулянки, їзду на квадроциклах, пригоди та нові враження відправитися у незабутню подорож в селище Кароліно-Бугаз.

Запропонований пригодницький тур «По Чорноморському бездоріжжю» розрахований на активну молодь та людей середніх років з доброю фізичною підготовкою. Протягом трьох днів туру відпочиваючі отримають 2 активності, 2 природно-пізнавальні екскурсії, 3 розважально-спортивні програми та масу незабутніх вражень. Студентський табір «Економіст» стане чудовим доповненням пригодницького туру, де туристи зможуть розміститися, харчуватися та брати участь у розважальних заходах.

Для встановлення вартості пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» було використано витратний метод ціноутворення, що побудований на калькулюванні повної собівартості турпродукту. Провівши розрахунки усіх витрат, було визначено собівартість туру, що склала 2 986 грн. Після реалізації туристичних турів, дохід підприємства складе 261 310 грн. Прибуток від реалізації 7 груп пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» складе 26 276 грн., що становить 10,06% рентабельності. Враховуючи, що даний тур є прибутковим, можна говорити про його

економічну доцільність. Розміщення туристів на базі студентського табору «Економіст» допоможе даному закладу збільшити кількість відвідувачів протягом літнього сезону та підвищити імідж туристичного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Свіріденко В.Д. Характеристика природно-ресурсного потенціалу Одеської області. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти* (м. Одеса, 10 квітня 2024 р.): Одеський національний економічний університет. Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 223-228.
2. Поступна О.В. Туристські ресурси України: конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання. Харків: НУЦЗУ, 2020. 209 с.
3. Кузик С. Географія європейської інтеграції України та її регіонів. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 144 с.
4. Безуглий І.В. Понятійно-термінологічний словник з дисципліни «Туризмологія». Чернігів: ЧНТУ, 2017. 14 с.
5. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/statj> (дата звернення 22.01.2024)
6. Монастирський В.Р. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу: навч. посібн. Львів: ННБК «АТБ», 2022. 200 с.
7. Стеченко Д.М., Безуглий І.В. Інноваційна політика кластероутворення в рекреаційно-туристичній сфері України. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2014. № 2 (22). С. 9-18.
8. Жулавський А.Ю., Гордієнко В.П. Природно-ресурсний потенціал регіону в системі економічних відносин. *Вісник НАН України*. 2013. №4. С. 111 URL: <http://nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2001-04/6.htm> 22.01.2013 (дата звернення 22.01.2024)
9. Паштецький В.С. Фурдичко О.І. Проблема оптимізації використання природно-ресурсного потенціалу певного регіону. *Агроекологічний журнал*. 2013. Вип. 1. С. 6-12.
10. Кіфяк О. Ресурсний потенціал розвитку туристичних дестинацій. *Економічна політика*. Серія: Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2019. № 4. С. 69-70.

11. Романчук К.І., Барський Ю.М. Категорія «природно-ресурсний потенціал» території у концепції сталого розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Географічні науки 2017. Вип. 6. С. 94-100.
12. Веклич О.О. Категорія «природно-ресурсний потенціал» у суспільній географії. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Географія. 2016. №1.
13. Каганець-Гаврилко Л.П. Теоретична сутність та компонентна будова туристично-рекреаційного потенціалу. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-24> (дата звернення 22.01.2024).
14. Федина К.М. Організаційно-економічні засади екологічно безпечного природокористування : автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.06. Рівне: НУВГП, 2016. 23 с.
15. Брич В., Галиш Н. Сталий розвиток туристичної індустрії: екологічний та статистичний вимір. *Економічний аналіз*. 2020. № 4. С. 23-30.
16. Шевченко Г.М. Збалансування чинників управління природно-ресурсними активами рекреаційно-туристичної сфери національної економіки. *БізнесІнформ*. Серія: Економіка. 2020. № 12. С. 82-90.
17. Огієнко А.В., Огієнко М.М. Теоретичні засади дослідження туристично-рекреаційного потенціалу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. №1(75). С. 31-37. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/1_75_1_2020_ukr/1_75_1_2020.pdf#page=31 (дата звернення 22.01.2024).
18. Бейдик О., Волкова І. Рекреаційні ресурси України: навчальний посібник. *Вісник Львівського університету*. Серія географічна. 2013. Вип. 43. Ч. 1. 222-ге вид. перероб. і доп. Київ: Альтерпрес, 2010. 404 с.
19. Завадських Г.М. Регіональна економіка: навч. посібн. 1 вид. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 556 с.
20. Руденко В.П., Руденко С.В. Оцінка міри своєрідності (унікальності) структури природно-ресурсного потенціалу природних регіонів України. *Український географічний журнал*. Серія: суспільно-географічні дослідження.

2015. № 1. С. 27-32.

21. Штойко П.І. Бальнеологічні ресурси – важлива складова географії туризму. Подільський регіон: виклики XXI століття (географічні аспекти): матеріали Всеукр. наук.-турист. конф. (м. Тернопіль, 25 квітня 2017 р.). Тернопіль, 2017. С. 42–46.

22. Кізюн А.Г. Аналітичний огляд глобальних туристично-рекреаційних ресурсів та їх вплив на розвиток міжнародного туризму. *Академічні візії*. 2023. Вип. 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/503> (дата звернення 22.01.2024).

23. Грех В.І. Застосування ландшафтної методики для окреслення потенційних рекреаційно–туристичних ресурсів природних парків. *Гілея: філософські науки*. Серія: Філософські науки. 2019. Вип. 146. С. 47-52.

24. Савчук С.В., Рибченко Л.С. Моніторинг геліоенергетичних ресурсів України. *Український гідрометеоролог*. 2017. №19. С. 65-71.

25. Алешугіна Н.О., Барановська О.В., Барановський М.О., Зеленська О.О., Смаль І.В., Філоненко І.М. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навч.посіб. Чернігів: ЧНТУ, 2015. 492 с.

26. Кириченко О. Характерні особливості розвитку міжнародного туризму. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-56> (дата звернення 22.01.2024).

27. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія/ за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.

28. Шушулков С.Д. Оцінка особливостей використання туристично-рекреаційного потенціалу Одеської області. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 4. С. 93-99.

29. Паспорт Одеської області за 2022 р. URL: <https://oda.od.gov.ua/wp-content/uploads/2023/08/pasport-odeskoyi-oblasti-za-2022-rik.pdf> (дата звернення 22.01.2024).

30. Ніколаєва О.І. Рекреаційний господарський комплекс Одеського

регіону: дис.. на здобуття канд. геогр. наук спец. 11.00.02. Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2018. – 178 с.

31. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Одеській області у 2021 році. Одеса. 2022. 214 с.

32. Зінченко Т.Є., Таратула Р.Б., Ступень Р.М. Земельно-ресурсний потенціал рекреаційних територій: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2016. 216 с.

33. Радченко Е.Є. Теоретичні основи формування та розвитку туристичного потенціалу регіону. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6809> (дата звернення 22.01.2024).

34. Герасименко В.Г., Ярьоменко С.Г. Інфраструктурне забезпечення пляжного господарства курортного міста. *Наука й економіка*. 2015. №3(39). С. 98–107.

35. Полетаєва Л.М, Сафранов Т.А. Рекреаційна ємність приморських районів Одеської області. *Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 2020 р. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. С. 114-116.

36. Природно-заповідний фонд України. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/> (дата звернення 22.01.2024).

37. Попова О.М. Природно-заповідний фонд Одеської області в системі фізико-географічного районування України і шляхи його оптимізації. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Географічні та геологічні науки, 2018. 22(31). С. 29–47.

38. Туристичний путівник More.ks.ua. URL: <https://more.ks.ua/pansionat/id/6090>

39. Туристичний путівник «Дороговказ». URL: https://ua.dorogovkaz.com/baza_otdyha_ekonomist.php#ceny (дата звернення 02.02.2024).

40. Туристичний путівник Travello.com.ua. URL: <https://travello.com.ua/karolino-bugaz/food/filter/kafe> (дата звернення 02.02.2024).

41. Туристичний путівник IGOtoWORLD.com. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/316955_dnestrovskiy-liman.htm (дата звернення 12.02.2024).

42. Будацька коса в Затоці. URL: <https://zatoka-promenad.com/info/budakskaja-kosa> (дата звернення 12.02.2024).

43. Міст у Затоці та радянські міфи величі. URL: https://lb.ua/blog/serhii_diachenko/523852_mist_zatotsi_radyanski_mifi_velichi.html (дата звернення 12.02.2024).

ДОДАТКИ

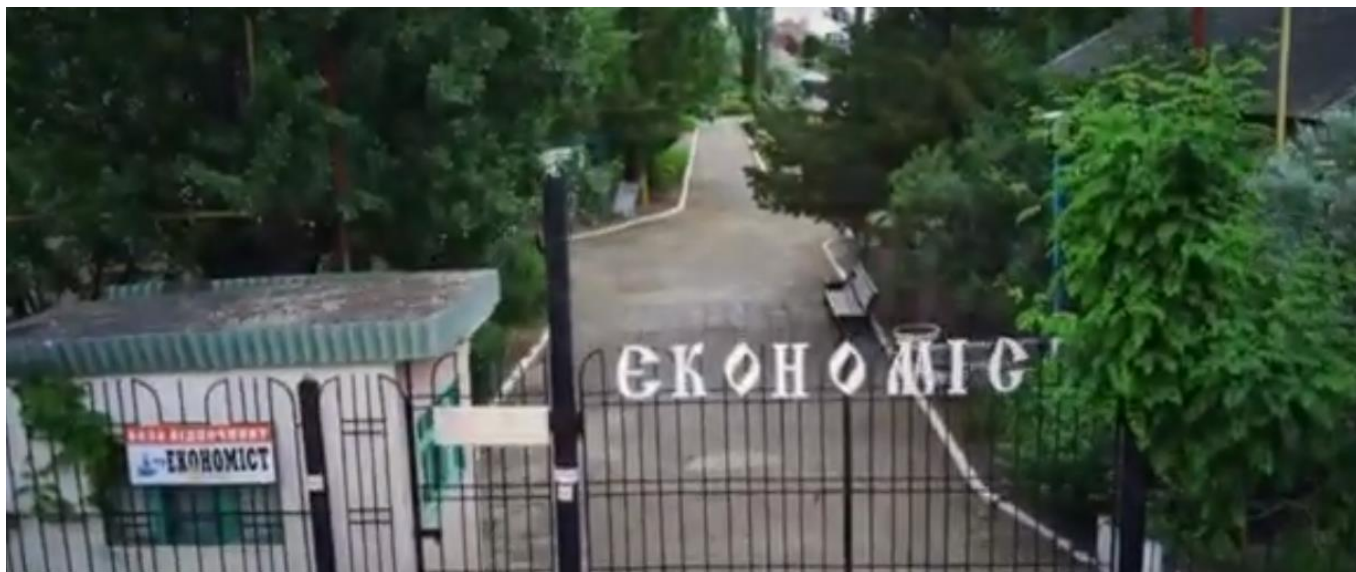

Рисунок А.1. База відпочинку «Економіст» Одеського національного економічного університету

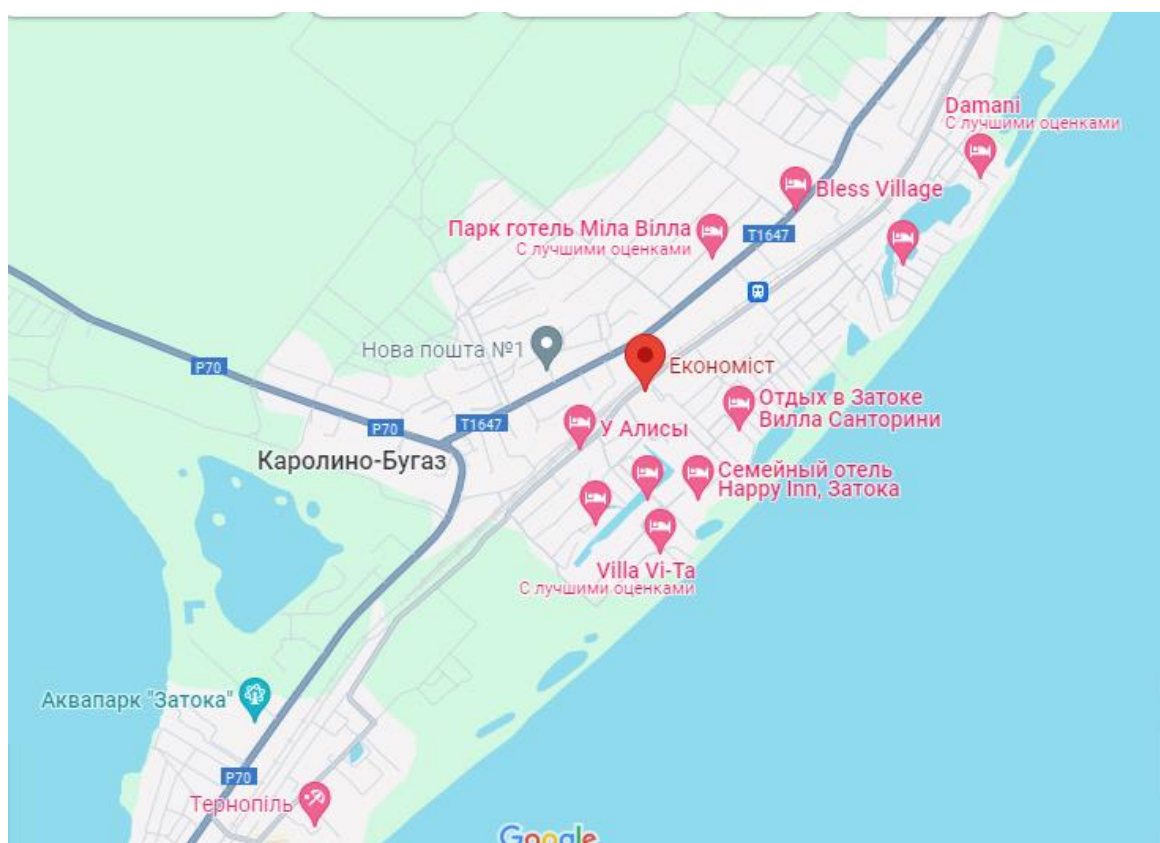

Рисунок А.2. Місце розташування бази відпочинку «Економіст» (Білгород-Дністровський район, с. Кароліно-Бугаз, вул. Вокзальна, 21а.)

ДОРОГОВКАЗ

туристичний путівник

АЗОВСЬКЕ МОРЕ ▾ ЧОРНЕ МОРЕ ▾ КАРПАТИ ▾ ЗАМ

Ціни на 2023 рік

Категорія номера	Вартість
2-місний номер у двоповерховому кам'яному корпусі з усіма зручностями	від 70
3-місний номер у двоповерховому кам'яному корпусі з усіма зручностями	
Номер у дерев'яному будиночку	
Номер «стандарт»	

Ціни вказано у гривнях з особи на добу.

Рисунок Б.1. Ціни на проживання на базі відпочинку «Економіст» у 2023 р.

Рисунок Б.2. Умови проживання у номерах бази відпочинку «Економіст»

Рис. В.1. Їдальня у студентському таборі «Економіст»

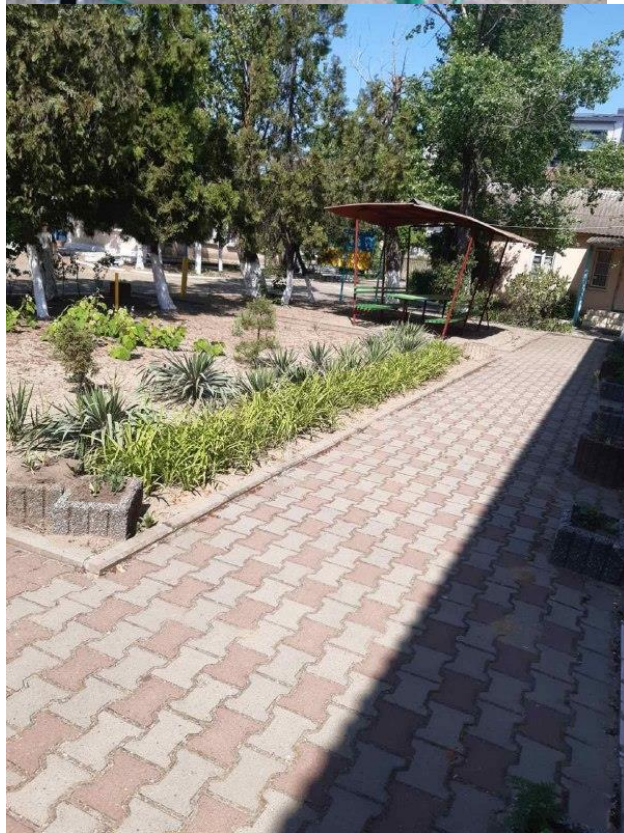

Рисунок Г.1. Безкоштовні послуги бази відпочинку «Економіст»

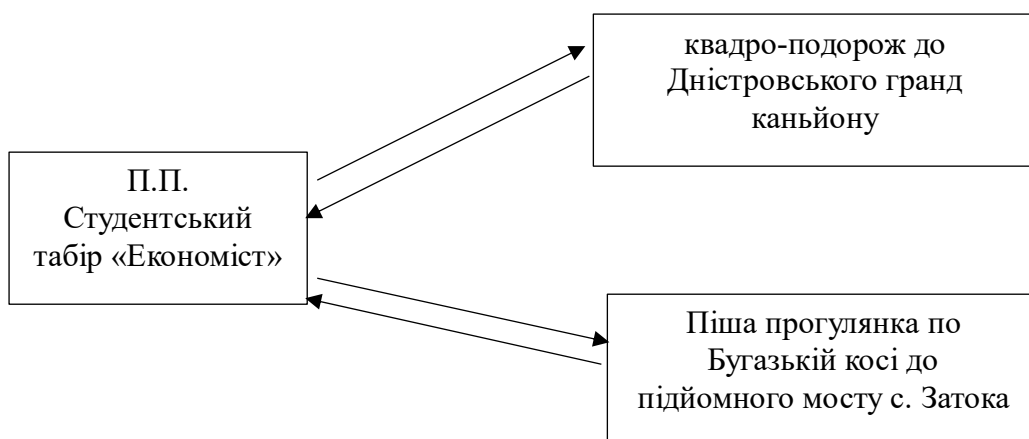

Рис. Д.1. Схема загального маршруту пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю»

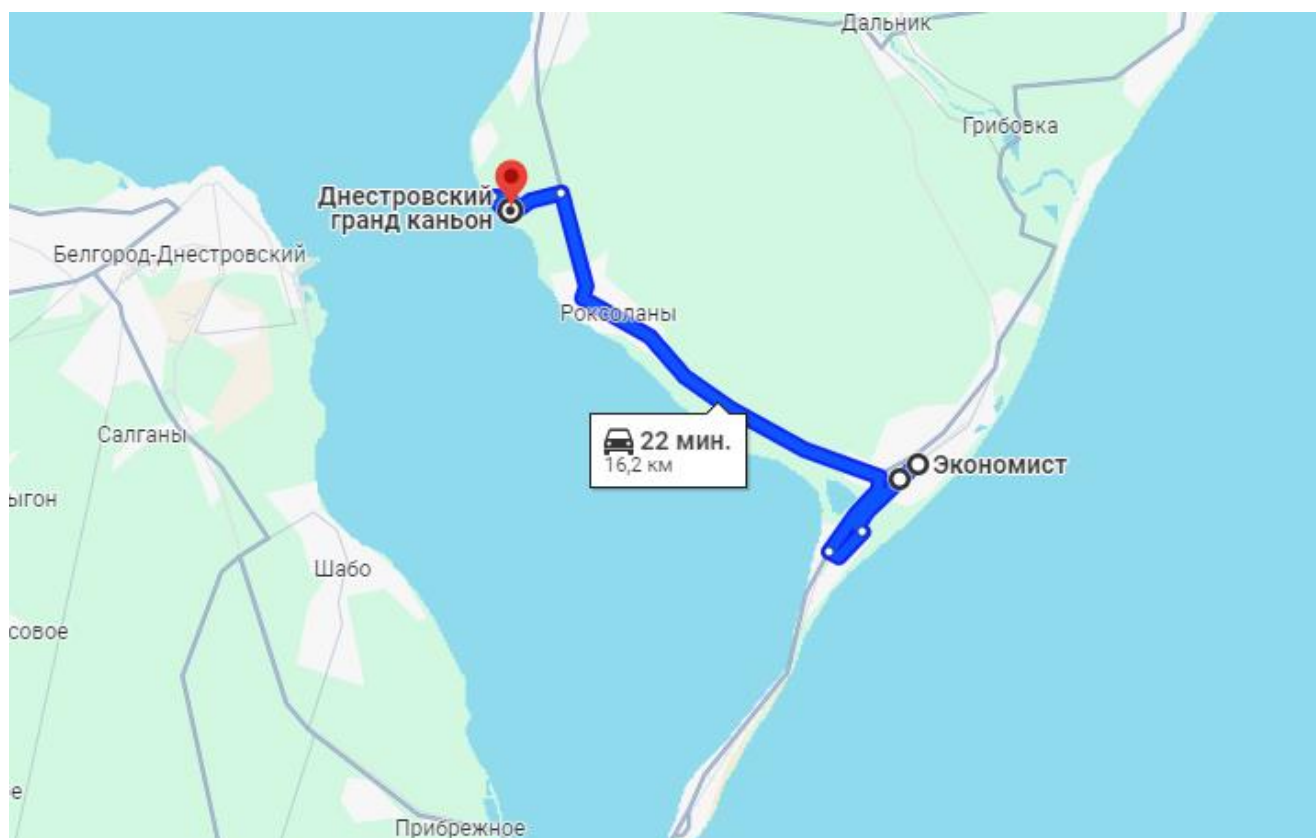

Рис. Д.2. Скріншот туристичного маршруту пригодницького туру «По Чорноморському бездоріжжю» (2-й день)

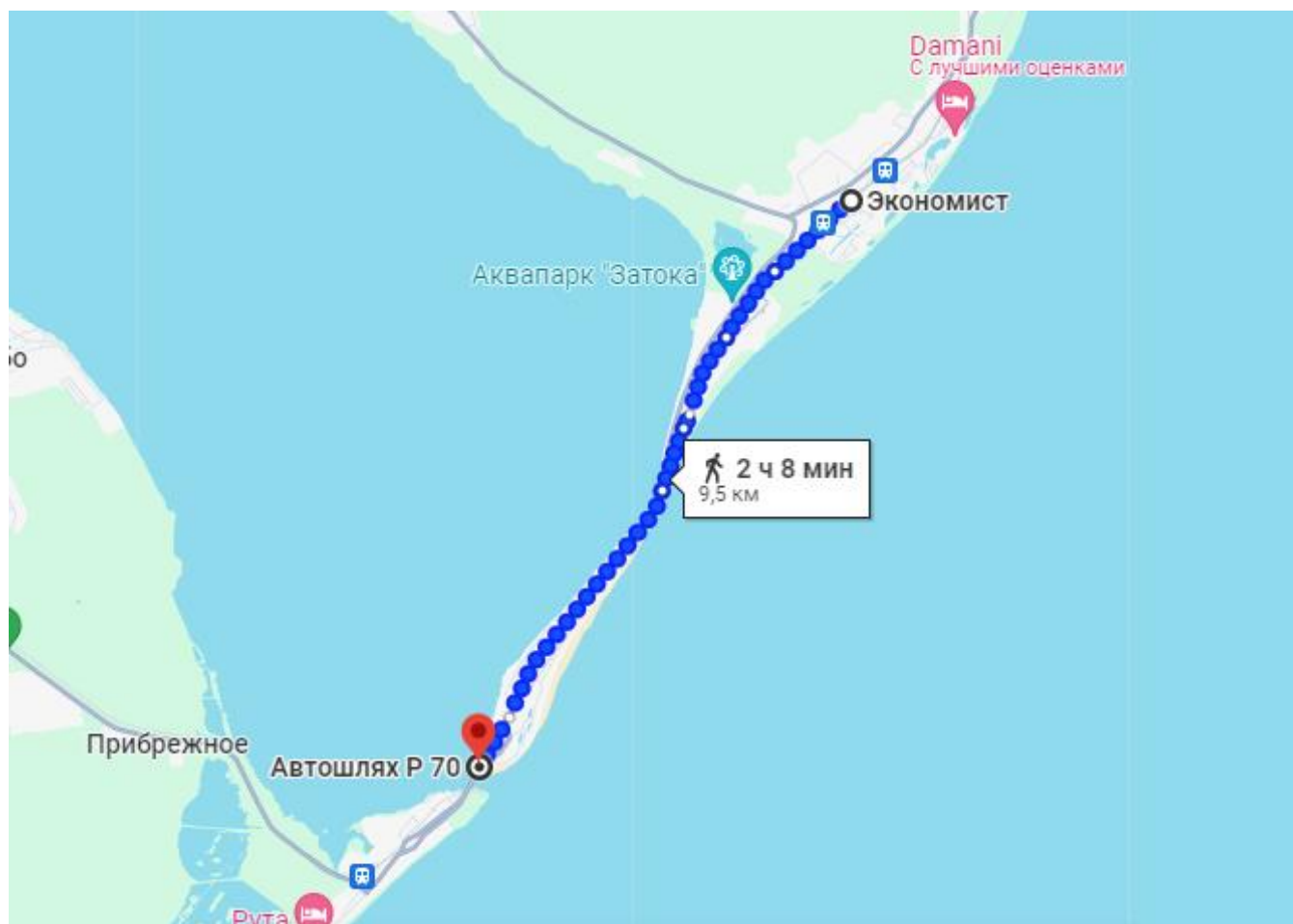

Рис. Д.3. Скріншот туристичного маршруту пригодницького туру
«По Чорноморському бездоріжжю» (3-й день)